



Dr Szymon Słotwiński
Uniwersytet Szczeciński
szymon.slotwinski@usz.edu.pl

Wpływ ostatecznej decyzji administracyjnej oraz prawomocnego orzeczenia na stosunki cywilnoprawne z zakresu obrotu energią elektryczną¹

Abstrakt

Kwalifikacja prawna energii elektrycznej oraz koncepcja jej nabywania, zbywania oraz podejmowania innych czynności prawnych, których przedmiotem może być energia elektryczna, należą do obszaru przygranicznego między prawem publicznym a prawem prywatnym. Jednak wzajemne przenikanie się obu dziedzin niekoniecznie stanowi harmonijną całość. Tym bardziej że problem relacji między prawem publicznym a prawem prywatnym nie został wystarczająco rozpoznany. Podejmując się rozważań w zakresie tej problematyki, dostrzeżono, że w obrocie energią elektryczną występują ostateczne decyzje administracyjne lub ostateczne orzeczenia sądowe, które wywołują bezpośrednie lub pośrednie skutki cywilnoprawne, co ma doniosłe znaczenie dla nawiązanych relacji cywilnoprawnych z zakresu obrotu energią elektryczną w Polsce. Wskazane zdarzenia prawne stanowią przyczynę nawiązania danego stosunku prawnego albo same go kreują, co wpływa na zakres modyfikacji treści tych relacji prawnych przez same strony.

¹ Tekst stanowi rozwinięcie myśli wyrażonych w rozprawie doktorskiej pt. *Status prawny energii elektrycznej jako wyznacznik stosunków umownych w polskim prawie prywatnym*, obronionej w dniu 9 lutego 2017 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, opublikowanej w wydawnictwie C.H. Beck w grudniu 2017 r.

Abstract

The legal nature of electricity and its disposal belong to the border area between public and private law. However, the mutual diffusion of both regulations does not necessarily form a harmonious whole. The more so because the problem of the interface between public and private law has not been sufficiently recognized. When carrying out the above-mentioned considerations it was noticed that one of the characteristics of electricity trading is the occurrence of final administrative decisions or final judicial decisions that cause direct or indirect civil law effects, which is of major importance for established civil law relations in the field of electricity trading. The acts become the cause of establishing a given legal relationship or they themselves create it, which affects the scope of modification of the content of these legal relationships by the parties themselves.

1. Akt administracyjny i orzeczenie sądu dotyczące umowy sprzedaży energii elektrycznej na tle źródeł stosunków zobowiązaniowych – uwagi wprowadzające

W doktrynie prawa cywilnego ustalono katalog źródeł stosunków zobowiązaniowych (źródeł zobowiązań). Za źródło takich stosunków uważa się każde zdarzenie – uregulowane normami prawa zobowiązań – które zmierza do powstania, zmiany lub ustania zobowiązania². W sferze obrotu energią szczególnie istotnymi źródłami stosunków zobowiązaniowych, oprócz umowy, będzie także decyzja administracyjna oraz orzeczenia sądowe zapadłe w wyniku kontroli wydanej uprzednio decyzji administracyjnej. Jednak akt administracyjny nabiera znaczenia w warunkach normatywnego obowiązku nawiązania konkretnego typu stosunku prawnego. Znaczna szczegółowość stanów prawnych pozwalających

² Zob. S. Grzybowski [w:] *System Prawa Cywilnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. III, cz. 1, red. W. Czachórski, Wrocław 1981, s. 26 i n.; E. Łętowska, K. Osajda [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. 5, red. E. Łętowska, Warszawa 2013, s. 12–14. W doktrynie bezspornie wyróżnia się następujące zdarzenia: 1) Czynności prawne zarówno dwustronne, jak i jednostronne. Przy tym oczywiście dominującym zdarzeniem w tej kategorii będzie umowa, gdyż to ona stanowi główny fundament stosunków zobowiązaniowych. Niekiedy ustawodawca dopuszcza możliwość nawiązania stosunku zobowiązaniowego w drodze jednostronnej czynności prawnej (np. przyrzeczenie publiczne). Jednak w porównaniu z umowami jest to kwestia marginalna. 2) Orzeczenia sądowe. Można je jednak rozważać jako źródło zobowiązania jedynie wówczas, gdy sądowi zostaje przyznana kompetencja do kształtowania stosunku prawnego (np. art. 64 k.c.). 3) Czyny niedozwolone. Bez wątpienia jest to zbiorcza kategoria zdarzeń, które kreują stosunek zobowiązaniowy służący naprawieniu wyrządzonej szkody. Ze względu na ogólną dyrektywę wyrażoną w art. 415 k.c. nie jest możliwe enumeratywne wymienienie wszelkich faktów rodzących odpowiedzialność odszkodowawczą. 4) Akty administracyjne.

na władcze wpływanie na stosunki cywilnoprawne przez organ administracji publicznej, a zwłaszcza ich subsydiarny charakter, prowadzi do marginalizacji tego źródła stosunków zobowiązaniowych. Wpisuje się to w obecne podejście do tej problematyki, której nie poświęca się zbyt wielkiej uwagi³. Za Z. Banaszczykiem należy jednak podkreślić, że decyzje administracyjne w dalszym ciągu stanowią często wykorzystywany przez ustawodawcę instrument władczego wpływania na stosunki cywilnoprawne⁴, przy czym wraz ze zmianami zachodzącymi po 1989 r. nastąpić musiała (bądź nastąpić powinna) zmiana w podejściu do problematyki wpływu decyzji administracyjnych na stosunki cywilnoprawne – głównie wolna od zaszczości poprzedniego ustroju polityczno-gospodarczego.

Współcześnie specyfika niektórych rynków – najlepszym tego przykładem jest rynek energetyczny – nadaje temu zdarzeniu prawnemu nowe znaczenie dla prawa cywilnego. Jest tak przede wszystkim dlatego, że decyzje administracyjne są w prawie energetycznym wydawane nie po to, aby zmanifestować *imperium* państwa, ale właśnie po to, aby odgórnie wspomóc powoli torujące sobie drogę procesy charakterystyczne dla gospodarki wolnorynkowej. Należy zwrócić uwagę, że rynki, na których świadczenie usług jest uwarunkowane posiadaniem niezbędnej infrastruktury (energetyczny, telekomunikacyjny, kolejowy), jeszcze odstają od pozostałych segmentów gospodarki. Ciągła walka z naturalnymi monopolami oraz z nadużyciami silniejszej strony stosunków prawnych prowadzi do wprowadzania reguł konkurencyjności oraz równoważenia interesów nielicznych podmiotów mogących wyłącznie świadczyć pewne konkretne usługi (stąd ich silniejsza pozycja) z interesami ich odbiorców, którym te usługi są niezbędne, co następuje poprzez ustawową reglamentację. Wskazane względy pozwolą na zredefiniowanie wpływu decyzji administracyjnej na stosunki zobowiązaniowe i niezaliczanie jej do katalogu ograniczeń wolności podmiotów, ale właśnie do zdarzeń, które mają tę wolność zagwarantować. Należy zwrócić uwagę, że obowiązujący nakaz zawarcia umowy nabycia lub zbycia energii elektrycznej prowadzi do nawiązania konkretnego stosunku cywilnoprawnego związanego z obrotem energią, który w swojej treści niczym się nie różni od innych typowo wykreowanych stosunków zobowiązaniowych, z wyjątkiem uławnień w jego nawiązaniu. Dla badanej materii decydujące znaczenie będą mieć art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne⁵ regulujące

³ Zob. A. Cisek, *Decyzja administracyjna jako zdarzenie cywilnoprawne w zakresie gospodarki nieruchomościami stanowiącymi własność jednostek samorządu terytorialnego* [w:] *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina*, red. E. Gniewek, Kraków 2000, s. 57; E. Łętowska, K. Osajda [w:] *System...*, dz. cyt., s. 14.

⁴ Należy zgodzić się z Z. Banaszczykiem [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna, t. 1*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 1008, który uważa, że akty administracyjne mają nadal znaczenie dla problematyki cywilnoprawnej.

⁵ Tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.

obowiązek zawarcia umowy kompleksowej oraz art. 41 ust. 1, art. 42 ust. 1 oraz art. 92 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii⁶, dotyczące obowiązku zakupu energii elektrycznej wytworzonej ze źródeł odnawialnych⁷. Na tej podstawie szczególną pozycję zajmuje właśnie decyzja administracyjna, która z jednej strony może stanowić przyczynek do nawiązania stosunku prawnego poprzez skonkretyzowanie podmiotu, na którym ciąży ten obowiązek, natomiast z drugiej – doprowadzi do wykreowania tej relacji prawnej w przypadku odmowy zrealizowania przymusu kontraktowania przez przedsiębiorcę energetycznego.

Dorobek literatury sprzed 1990 r. wypracował jednolity pogląd o dopuszczalnych rodzajach aktów administracyjnych wywołujących skutki prywatnoprawne⁸:

1. Akty administracyjne, które kreowały dany stosunek prawny (nazywano je aktami o skutku silniejszym).
2. Akty administracyjne, które jedynie wyrażały obowiązek zawarcia umowy (nazywano je aktami o skutku słabszym).
3. Akty administracyjne zezwalające na dokonanie określonej czynności prawnej.

W celu wywarcia skutku silniejszego akt administracyjny musiał określać co najmniej konieczne elementy stosunku zobowiązaniowego. W przeciwnym razie zobowiązanie nie mogło powstać, ponieważ niemożliwe było odtworzenie jego struktury podmiotowej lub przedmiotowej⁹. W okresie obowiązywania

⁶ Dz.U. z 2015 r., poz. 478.

⁷ Z dniem 1.07.2016 r. z tej problematyki należy wyłączyć wytwórców energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacji będących prosumentami. Na podstawie ustawy z dnia 22.06.2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 925) ta kategoria wytwórców została pozbawiona możliwości sprzedaży sprzedawcy zobowiązanemu niewykorzystanej energii elektrycznej wytworzonej w mikroinstalacji i wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej.

⁸ Zob. S. Grzybowski [w:] *System...*, dz. cyt., s. 32; R.O. Chałfina, *Akt administracyjny a umowa cywilnoprawna*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1952, nr 4; J. Trojanek, *Wpływ decyzji administracyjnej na stosunki cywilnoprawne w obrocie społecznym* [w:] *Instytucje prawne w gospodarce narodowej*, red. L. Bar, Wrocław [etc.] 1981, s. 130, przy czym autor wyróżniał również decyzje administracyjne bezpośrednio zmieniające lub rozwiązujące stosunek prawny oraz nakładające obowiązek podjęcia takich działań; H. Dawidowicz, *Obowiązek zawierania umów między jednostkami gospodarki społecznej*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1968, nr 12, s. 374; Z. Rzepka, *W sprawie przepisów dotyczących obowiązku zawierania umów między jednostkami gospodarki społecznej*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1968, nr 12, s. 384; S. Grzybowski, *Akt administracyjny jako źródło stosunków obligacyjnych (uwagi na tle art. 397–404 k.c.)*, „Państwo i Prawo” 1966, z. 9, s. 264; W. Czachórski, *Zarys prawa zobowiązań. Część ogólna*, Warszawa 1963, s. 143; S. Buczkowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, red. Z. Resich [et al.], Warszawa 1972, s. 942.

⁹ S. Grzybowski, *Akt administracyjny...*, dz. cyt., s. 264; W. Czachórski, *Zarys...*, dz. cyt., s. 143; S. Buczkowski [w:] *Komentarz...*, dz. cyt., s. 944; A. Rembieliński [w:] *Kodeks*

regulacji art. 397–404 k.c. w przypadku wystąpienia takich nieścisłości ustawodawca zawarł w Kodeksie cywilnym rozwiązanie, zgodnie z którym, na podstawie wówczas obowiązującego art. 403 § 2 k.c., w razie wątpliwości uznawano, że decyzja, która nakładała obowiązek spełnienia określonego świadczenia, zobowiązywała jedynie do zawarcia określonej umowy. Stąd też decyzja, która z założenia miała wykreować stosunek prawny, stawiała się źródłem przymusu kontraktowania. Jednak akty administracyjne, aby wywołać wskazane skutki, musiały spełnić pewne wymogi treściowe. Przede wszystkim musiały zawierać oznaczenie stron oraz ustalać treść umowy, którą na ich podstawie należało zawrzeć¹⁰. Ponadto art. 397 k.c. wskazywał na konieczność określenia terminu zawarcia umowy. Obowiązek zawarcia umowy prowadził do zawarcia umowy nie tylko głównej, ale także umów zmieniających lub rozwiązujących istniejące stosunki cywilnoprawne. W ówczesnej literaturze wskazywano, że podmiot niebędący jednostką gospodarki społecznej mógł dochodzić zawarcia umowy na podstawie art. 64 k.c.¹¹ Ustalono również zależność pomiędzy ważnością decyzji a wykreowanym na jego podstawie stosunkiem prawnym. Zaznaczano, że funkcja aktu administracyjnego kończy się z chwilą zawarcia umowy, dlatego też późniejsze uchylene aktu administracyjnego nie wpływało na ważność umowy. Umowa taka mogła zostać unieważniona tylko na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego¹².

Zaznaczenia wymaga, że akt administracyjny, pomimo wpływania na stosunki cywilnoprawne, nie tracił waloru administracyjnoprawnego. Wskazana konstatacja jest o tyle istotna, że decyzja administracyjna oddziałująca na stosunki prywatnoprawne ma podwójny charakter. Po pierwsze, nadal pozostaje instytucją prawa administracyjnego, które jest wyłącznie właściwe do oceny legalności zastosowania takiego aktu, jego treści oraz relacji pomiędzy organem wydającym a adresatem tego aktu. Po drugie, stanowi zdarzenie prawne, z którym prawo cywilne będzie wiązać wystąpienie określonych skutków, i właśnie

cywilny. *Komentarz*, t. I, red. J. Winiarz, Warszawa 1989, s. 371; H. Dawidowicz, *Obowiązek...*, dz. cyt., s. 394; Z. Rzepka, *W sprawie...*, dz. cyt., s. 382.

¹⁰ Zob. S. Grzybowski [w:] *System...*, dz. cyt., s. 35; Z. Radwański, *Teoria umów*, Warszawa 1977, s. 70.

¹¹ T. Smoczyński, *Skutki cywilnoprawne aktu administracyjnego*, „Nowe Prawo” 1971, nr 1, s. 39; J. Litwin, *Z problematyki styku prawa cywilnego z administracyjnym*, „Państwo i Prawo” 1965, z. 4, s. 542; S. Grzybowski [w:] *System...*, dz. cyt., s. 36.

¹² Tak, zwłaszcza w sytuacji, gdy akt administracyjny stanowi niezbędną przesłankę do dokonania czynności prawnej, zob. Uchwała Pełnego Składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 1964 r., sygn. III CO 12/64, Legalis, w którym stwierdzono, że uchylene decyzji „[...] nie powoduje samo przez się nieważności umowy; jednakże okoliczności, z powodu których uchylene nastąpiło, mogą mieć znaczenie dla oceny w świetle prawa cywilnego ważności umowy sprzedaży lub dopuszczalności uchylania się od skutków prawnych zawartego w niej oświadczenia woli”.

w tym zakresie akt administracyjny podlega regulacji cywilnoprawnej¹³. Jednak wskazana kwalifikacja nie może nastąpić w pełnym zakresie, ponieważ przepisy prawa cywilnego pozwalają na dysponowanie nawiązanym stosunkiem poprzez zmianę wierzyciela lub dłużnika, a także na ingerencję w samą treść zobowiązania, co sprzeciwiałoby się naturze obowiązków administracyjnoprawnych¹⁴. W rezultacie strony stosunku prawnego nawiązanego na podstawie aktu administracyjnego nie mogą korzystać z tych typowych rozwiązań dla prawa cywilnego, a tym samym nie mogą swobodnie dysponować tym stosunkiem prawnym.

Swoiste uzasadnienie dla uznawania współczesnych decyzji administracyjnych za źródło stosunków kontraktowych można wywodzić z rzymskiego podziału źródeł zobowiązań. Obok typowych zdarzeń kreujących stosunek obligacyjny w postaci kontraktu oraz deliktu pojawił się trzeci i czwarty rodzaj zdarzeń prowadzących do nawiązania takiego stosunku prawnego w postaci *obligationes quasi ex contractu* i *obligationes quasi ex delicto*¹⁵. Patrząc na ten dawny podział, można przyporządkować decyzję administracyjną do kategorii quasi-kontraktu, a więc zdarzeń niebędących umową, a wywołujących skutki zbliżone do umowy. Argumentem przemawiającym za trafnością tej kwalifikacji jest treść nieobowiązującego już art. 403 § 1 k.c. zezwalającego na odpowiednie stosowanie przepisów o zobowiązaniach umownych do powstałych na podstawie decyzji administracyjnej stosunków prawnych.

W przeciwieństwie do poprzedniego stanu prawnego, który określał rolę aktu administracyjnego w sferze stosunków cywilnoprawnych samym Kodeksem cywilnym¹⁶, obecnie nie ma regulacji, która stanowiłaby swoisty rodzaj pomostu pomiędzy naturą administracyjnoprawną decyzji administracyjnej oraz jej wpływem na stosunki prywatnoprawne. Oczywiście należy w tym miejscu wyraźnie zaznaczyć, że dualny charakter będą mieć jedynie niektóre decyzje administracyjne, które w skali działania administracji publicznej mają marginalne znaczenie. Celem pracy nie jest również tworzenie koncepcji, na podstawie której akty administracyjne należałoby w każdej sytuacji wpisać w kanon zdarzeń cywilnoprawnych. Jednak pomimo zmian gospodarczych i politycznych po 1989 r. nadal można znaleźć przykłady decyzji administracyjnych, które kreują stosunki zobowiązaniowe. W obecnym stanie prawnym decyzja administracyjna na obszarze

¹³ W dawniejszej literaturze kwestie uznania cywilnoprawnego charakteru aktu administracyjnego wywoływały kontrowersje. Można odnaleźć stanowiska, które wskazywały, że obowiązek zawarcia umowy jest jedynie obowiązkiem administracyjnoprawnym albo stanowi zobowiązanie do zawarcia umowy wraz z odpowiadającym mu roszczeniem, zob. S. Grzybowski, *Akt administracyjny...*, dz. cyt., s. 266.

¹⁴ Tamże, s. 276.

¹⁵ K. Kolańczyk, *Prawo rzymskie*, Warszawa 2001, s. 339.

¹⁶ *Księga trzecia, Tytuł IV. Obowiązek zawierania umów między jednostkami gospodarki uspołecznionej* [w:] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, art. 397–404.

prawa energetycznego może być traktowana jako zdarzenie realizujące ustawowy przymus kontraktowania, wówczas taka decyzja administracyjna zastępuje umowę. Tak też należy ocenić decyzje administracyjne zapadające na podstawie art. 8 Pr. ener. Na podstawie aktualnej regulacji Prawa energetycznego można również stwierdzić, że ustawodawca posługuje się wyłącznie aktami administracyjnymi, które funkcjonalnie wiążą się z realizacją ustawowego przymusu kontraktowania. Prowadzi to do kolejnego wniosku, że ustawodawca w obrocie energią nie przewidział decyzji, które nakładają nakaz zawarcia umowy, gdyż jest on bezpośrednio wysłowny w przepisach prawa.

Decyzja administracyjna aktualnie pełni funkcję uzupełniającą w stosunku do przymusu kontraktowania. Z jednej strony polega ona na doprecyzowaniu struktury podmiotowej nakazu zawarcia umowy, a z drugiej – na nadaniu temu mechanizmowi praktycznego wydźwięku, zwłaszcza gdy adresat nakazu nie będzie dążyć do jego realizacji. Wpływ na ustalenie struktury podmiotowej będą miały decyzje administracyjne, na podstawie których zostanie wyznaczony sprzedawca z urzędu (według przepisów Prawa energetycznego) albo sprzedawca zobowiązany (według ustawy o odnawialnych źródłach energii). Wskazane decyzje poprzedzają uczynienie użytku z przymusu kontraktowania. W przypadku aktualizacji nakazu zawarcia umowy i postępowania wbrew temu obowiązкови beneficjentowi przysługuje żądanie rozstrzygnięcia zaistniałego sporu przez Prezesa URE na podstawie art. 8 Pr. ener.

Dawne spory na tle cywilnoprawnego charakteru decyzji administracyjnych, choć dzisiaj znacznie wygaszone, będą pojawiać się na nowo, gdyż w przeciwieństwie do poprzedniego stanu prawnego obecnie nie ma regulacji, która rozstrzygałaby większość wątpliwości, jak to czynił niegdyś art. 403 § 1 k.c. W stanie prawnym przed 1990 r. decyzja administracyjna była jednym z typowych źródeł stosunków zobowiązaniowych, a samo ustawodawstwo dawało wiele przykładów różnych jego zastosowań, dzięki czemu literatura obfitowała w bardzo wiele koncepcji¹⁷. Za S. Grzybowskiem należy przyjąć następujący katalog cech, które muszą charakteryzować akt administracyjny, aby uznać, że stanowi on źródło obowiązków cywilnoprawnych, a więc może i będzie wywoływać skutki cywilnoprawne¹⁸:

¹⁷ Zob. S. Włodyka, *Źródła obowiązku zawarcia umowy* [w:] *Studia z prawa zobowiązań*, red. Z. Radwański, Warszawa-Poznań 1979, s. 200–203 wraz z przywołaną literaturą. Autor wskazuje na cztery źródła obowiązku zawarcia umowy, zbiorczo określając je jako „indywidualny akt prawny”: 1) decyzja administracyjna; 2) czynności prawne typu umownego; 3) indywidualne akty planowania; 4) rozstrzygnięcia organów procesowych.

¹⁸ S. Grzybowski, *Akt administracyjny...*, dz. cyt., s. 272; tenże [w:] *System...*, dz. cyt., s. 201. Odnośnie do innych kryteriów zob. A. Kunicki, *Charakter prawny decyzji administracyjnej jako przesłanki aktu cywilnoprawnego ze szczególnym uwzględnieniem patentu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej” 1973, nr 1, s. 76.

1. możliwość taką przewidują przepisy ustawy;
2. wymienione w akcie administracyjnym skutki prawne nie wykraczają poza zakres skutków ustalonych przepisem ustawy;
3. akt został wydany na podstawie właściwych przepisów;
4. treść aktu przewiduje powstanie określonych tym aktem skutków;
5. w treści aktu zostały wyrażone istotne skutki prawne w sposób na tyle jasny i zrozumiały, że da się ustalić zasadniczy sens tego aktu;
6. ustalono podmioty, których te skutki mają dotyczyć;
7. dochowano obowiązujących szczególnych przepisów co do treści aktu;
8. akt dotyczy takich podmiotów, których może dotyczyć;
9. akt jest wykonalny.

Spełnienie powyższych przesłanek pozwala przyjąć, że dany akt administracyjny stał się źródłem stosunku zobowiązaniowego z wszelkimi konsekwencjami.

2. Znaczenie decyzji administracyjnej dla czynności cywilnoprawnych dotyczących energii elektrycznej

2.1. Wpływ decyzji administracyjnej na stosunki zobowiązaniowe

Analiza przepisów Prawa energetycznego oraz ustawy o odnawialnych źródłach energii daje przykład dwóch rodzajów decyzji administracyjnych, które w sposób bezpośredni lub pośredni wpływają na stosunki cywilnoprawne. Jak już zostało wcześniej wskazane, decyzje administracyjne nie stanowią źródła przymusu kontraktowania, ale to źródło uzupełniają. Warte uwagi jest spostrzeżenie, że jedynie obrót energią elektryczną z odnawialnych źródeł opiera się na takiej konstrukcji, która wymusza wydawanie decyzji administracyjnych konkretyzujących adresata nakazu zawarcia umowy. Stosowanie przymusu kontraktowania w obrocie energią ze źródeł niekonwencjonalnych pozwala na prowadzenie skutecznej strategii rozwoju tego obszaru rynku energetycznego i wzrostu udziału „zielonej” energii w globalnym zużyciu energii elektrycznej. Można tutaj jedynie dodać, że Polska zobowiązała się do zwiększenia udziału tego rodzaju energii do 20% w bilansie energetycznym. Wsparcie produkcji energii ze źródeł odnawialnych pozwoli na wdrożenie konkurencji pomiędzy energetyką tradycyjną a energetyką niekonwencjonalną¹⁹.

¹⁹ M.E. Górską, T. Krzywicki, *Wspieranie odnawialnych źródeł energii w Polsce* [w:] *Współczesne problemy prawa energetycznego*, red. M. Wierzbowski, R. Stankiewicz, Warszawa 2010, s. 184.

Już wykazano, że w świetle nakazu kontraktowania decyzja administracyjna może być uznana za zdarzenie prawne, które nie tylko kreuje sytuację administracyjnoprawną określonego podmiotu, ale także wpływa na stosunki cywilnoprawne, w których uczestniczy lub dopiero będzie uczestniczyć ten podmiot. Skutki cywilnoprawne tego aktu administracyjnego sprowadzają się pośrednio do obowiązku nawiązania określonego stosunku prawnego albo od razu kreują dany stosunek prywatnoprawny. Na tej podstawie rola decyzji administracyjnej na gruncie Prawa energetycznego sprowadza się współcześnie do dwóch funkcji:

1. bezpośrednio kreujących dane relacje prawne w zastępstwie umowy,
2. pośrednio wpływających na realizację przymusu kontraktowania *ex lege*.

Jednak żeby w ogóle mówić o decyzji administracyjnej jako zdarzeniu cywilnoprawnym, muszą obowiązywać przepisy prawa, które z takim aktem administracyjnym łączą określony skutek cywilnoprawny w postaci powstania, zmiany lub zakończenia istniejącego stosunku prawnego. Bez wątpienia decyzja administracyjna stanowi władczy instrument wpływania przez ustawodawcę na relacje cywilnoprawne²⁰. Możliwość oceny aktu administracyjnego jako źródła stosunków cywilnoprawnych należy rozpocząć od ustalenia podstawy prawnej do wydania takiego aktu. Nie można zapomnieć, że już sama Konstytucja RP wskazuje w art. 7, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Stąd też działania realizujące kompetencję do wkraczania w relacje prawne muszą być wyraźnie legitymowane w przepisach prawa²¹. Konstytucyjna zasada legalizmu została powtórzona w art. 6 Kodeksu postępowania administracyjnego²². Wskazanie tej zasady prawa postępowania administracyjnego jest o tyle istotne, że jej naruszenie może mieć daleko idące konsekwencje. W pewnych przypadkach, zwłaszcza gdy wydanie decyzji administracyjnej nastąpi bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa, zostanie uznana za nieważną²³. Z tego powodu Prezes URE może ingerować w relacje cywilnoprawne jedynie na podstawie art. 8 i art. 9i ust. 10 Pr. ener. oraz art. 40 uoze. Determinuje to już kolejne konsekwencje związane ze skutecznością takiego aktu, który może wpływać na uczestników obrotu energią jedynie w takim zakresie i z taką siłą, jaka wyrażona jest w dyspozycjach norm prawnych. Rzadko prawo prywatne będzie decydować o wywołaniu skutków cywilnoprawnych przez akty administracyjne. Można powiedzieć, że obecnie prawo cywilne będzie jedynie

²⁰ Z. Banaszczyk [w:] *System...*, dz. cyt., s. 1008.

²¹ Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie stwierdził, że nie jest dopuszczalne domniemywanie kompetencji niewymienionych w przepisach prawa, zob. Wyrok z dnia 20 października 1986 r., sygn. P 2/86, Legalis; Wyrok z dnia 9 listopada 1993 r., sygn. K 11/93, Legalis; Wyrok z dnia 10 maja 1994 r., sygn. W 7/94, Legalis.

²² Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r., poz. 23).

²³ Art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.

wskazywać cywilnoprawną reakcję na władcze wkraczanie w sferę działalności jednostki, z której będziemy wnioskować o konsekwencjach natury cywilistycznej. Dla zobrazowania wskazanego poglądu można przywołać decyzję o wywłaszczeniu nieruchomości. Żaden z przepisów prawa prywatnego nie odnosi się do publicznoprawnego pozbawienia podmiotu prawa cywilnego przysługującego mu prawa podmiotowego. Ponadto samo prawo publiczne wskazuje na konsekwencje wydania takiej decyzji administracyjnej, która prowadzi do pozbawienia lub ograniczenia własności²⁴. Realizacja takiej decyzji prowadzi dopiero do cywilnoprawnego wartościowania z punktu widzenia podmiotu prawa cywilnego, któremu zostaje odebrane lub ograniczone w treści prawo podmiotowe. Stąd ta ocena ma charakter następczy, tak samo jak wniosek o tej decyzji z punktu widzenia prawa cywilnego. Innymi słowy, dualistyczna istota niektórych decyzji administracyjnych jest wynikiem wnioskowania o naturze tego aktu z charakteru skutków, które wywołuje. Na tej podstawie można uznać, że akt administracyjny, który ostatecznie wpływa na cywilistyczne stosunki prawne, będzie stanowił zdarzenie, z którym należy wiązać określone skutki cywilnoprawne. Taka konstatacja prowadzi do wyróżnienia aktów administracyjnych, które bezpośrednio wpływają na stosunki cywilne albo stanowią składnik bardziej złożonego zdarzenia będącego podstawą do powstania lub zmiany relacji prawnych²⁵. W tym miejscu należy jedynie zaznaczyć, że w ramach form niewładczych działalności administracji są działania, których charakter jest czysto cywilistyczny, wystarczy chociażby sięgnąć do prawa pierwokupu, które może przysługiwać właściwym strukturom administracji publicznej²⁶. Przez wzgląd na szeroki obszar działania administracji publicznej i zakres specyficznych dziedzin, które na niego się składają, nie jest zasadne w tym miejscu formułowanie bardziej szczegółowych wniosków. Niewątpliwie natomiast wskazane wnioski ogólne mogą stanowić wspólny mianownik dla wzajemnego przeplatania się prawa administracyjnego ze sferą stosunków cywilistycznych. W nauce prawa administracyjnego decyzje administracyjne podlegają podziałowi na akty o charakterze konstytutywnym albo deklaratywnym w zależności od tego, czy kreują nową sytuację prawną dla adresata tego indywidualnego aktu lub tylko ją potwierdzają²⁷. Jednak podział ten, tak doniosły dla relacji administracyjnych, nie ma relewantnego znaczenia prawnego w świetle stosunków cywilnych, z tego chociażby względu, że nawet

²⁴ Art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r., poz. 1774 z późn. zm.). Wywłaszczenie nieruchomości polega na pozbawieniu albo ograniczeniu, w drodze decyzji, prawa własności, prawa użytkowania wieczystego lub innego prawa rzeczowego na nieruchomości.

²⁵ A. Kunicki, *Charakter...*, dz. cyt., s. 72.

²⁶ Art. 596–602 k.c.

²⁷ R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego. T. 5. Prawne formy działania administracji publicznej*, Warszawa 2013, s. 59 i nn.

deklaratoryjny akt administracyjny może wykreować nowe relacje prawne, a zwłaszcza stosunki zobowiązaniowe (np. zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c.), bądź wywołać skutki prawnorzeczowe (np. nabycie własności nieruchomości przez cudzoziemca²⁸). Stąd też należy uznać, że prawidłowo wydany akt administracyjny stanowi na gruncie prawa cywilnego konstytutywne zdarzenie prawne²⁹.

Wskazane uwagi powodują konieczność udzielenia odpowiedzi na pytanie, jak rzeczywiście kształtuje się relacja pomiędzy decyzją administracyjną a nawiązanym stosunkiem prawnym. Prawo energetyczne daje podstawę do wydania dwóch typów decyzji administracyjnych, które będą zaliczane do kategorii decyzji o skutkach bezpośrednich dla prawa cywilnego (art. 8 Pr. ener.) albo będą uważane jedynie za pewien fakt, który wpływa na skuteczność zawarcia umowy (art. 9i ust. 10 Pr. ener. oraz art. 40 ust. 3 uoze). Wskazany podział ma doniosłe znaczenie dla prawa cywilnego, a zwłaszcza dla ważności (skuteczności) dokonywanych czynności prawnych. Już na tym etapie, moim zdaniem, można wyrazić dwa przeciwstawne poglądy opisujące wzajemne relacje pomiędzy decyzją administracyjną a cywilnoprawnym stosunkiem prawnym. Pierwszy pogląd wiąże się z tezą, że decyzja administracyjna oraz czynność prawna, która ma w tej decyzji swoje źródło, są dwoma niezależnymi bytami prawnymi, a istniejąca początkowo pomiędzy nimi więź funkcjonalna i przyczynowa zanika z momentem pełnego wykreowania stosunku prawnego. Od chwili pełnego nawiązania stosunku prawnego oba instrumenty przestają się nawzajem warunkować albo, bardziej prawidłowo, decyzja administracyjna nie wpływa już na cywilistyczny stosunek prawny, który podlega wyłącznie przepisom Kodeksu cywilnego. Drugi pogląd natomiast zakłada, że pomiędzy decyzją administracyjną a wykreowaną na jej podstawie czynnością prawną (stosunkiem prawnym) zachodzi nierozdzielna więź prawna. W konsekwencji zdarzenia wpływające na decyzję administracyjną, które w ostateczności mogą wręcz doprowadzić do wyeliminowania tej decyzji z obrotu prawnego, niejako automatycznie czynią to samo z tą czynnością prawną lub powstałym na tym tle stosunkiem prawnym.

Pierwsza koncepcja nie znajdzie zastosowania na obszarze Prawa energetycznego. Jak już zostało wskazane, na gruncie tej regulacji decyzja administracyjna albo bezpośrednio prowadzi do nawiązania stosunku prawnego o charakterze cywilnoprawnym (art. 8 Pr. ener.) w taki sposób, że pomiędzy tą decyzją a stosunkiem prawnym nie występuje żadne inne ogniwo łączące zdarzenie prawne z wywołaną przez nie konsekwencją, albo pośrednio inicjuje nawiązywanie stosunków prawnych, a specyfika tej dziedziny uzależnia skuteczne wyegzekwowanie odpowiedniego działania od adresata nakazu kontraktowania

²⁸ Ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r. Nr 167, poz. 1758).

²⁹ A. Kunicki, *Charakter...*, dz. cyt., s. 77.

właśnie od wydania stosownej decyzji administracyjnej, co dowodzi istnienia więzi funkcjonalnej oraz przyczynowej, która nie zanika. Jakiegokolwiek natomiast uchybienia odnoszące się do decyzji administracyjnej są bezpośrednio odczuwalne w relacjach pomiędzy adresatem przymusu kontraktowania a jego beneficjentem.

Ostatnia uwaga prowadzi do drugiego poglądu. Zagadnienia wiążące się z jego przyjęciem wywoływały już od dawna spory, które ucichły po transformacji ustrojowej i wprowadzeniu w miejsce gospodarki centralnie planowanej modelu wolnorynkowego, a tym samym poprzez znaczące pomniejszenie obszarów wzajemnego styku prawa cywilnego z prawem administracyjnym. Wysoce kontrowersyjne jest ustalenie charakteru prawnego wzajemnego warunkowania ważności czynności prawnej (istnienia stosunku prawnego) od ważności decyzji administracyjnej, która doprowadziła do nawiązania stosunku prawnego³⁰. Prima facie zauważalne jest tutaj podobieństwo, które w drodze daleko posuniętej analogii nawiąże do czynności prawnych przysparzających i istotnej funkcji dla ich ważności, jaką pełni przyczyna prawna (*causa*). Specyficzna relacja pomiędzy czynnością przysparzającą a jej podstawą prawną nie jest jedynym punktem odniesienia dla scharakteryzowania więzi pomiędzy aktem administracyjnym a cywilistycznymi stosunkami prawnymi, w tym umową sprzedaży energii elektrycznej.

Konkurencyjna koncepcja jest związana z przyznaniem decyzji administracyjnej statusu *conditio iuris*, które z kolei wymaga wykazania uzależnienia skuteczności czynności prawnej od istnienia decyzji administracyjnej. Jednak analiza przepisów Prawa energetycznego podaje wskazane konstrukcje w wątpliwość. W celu traktowania decyzji administracyjnej jako warunku prawnego konieczne jest istnienie normy prawnej, która bezpośrednio uzależni wystąpienie skutków określonego zdarzenia od zaistnienia innego zdarzenia. W Prawie energetycznym brak takiego przepisu. Innymi słowy, w takich przypadkach powstanie skutków prawnych uzależniono od treści normy prawnej³¹. Stąd też to sam ustawodawca rozstrzyga, czy w danej sytuacji mamy do czynienia z konstrukcją *conditio iuris*. Za punkt odniesienia zostanie wzięta ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców³². Już art. 1 tej ustawy zastrzega wymóg uzyskania zezwolenia w postaci decyzji administracyjnej do nabycia nieruchomości przez cudzoziemca. Natomiast w art. 6 wyraźnie zaznaczono, że nieważne

³⁰ Zob. Tamże, s. 79; T. Smyczyński, *Skutki...*, dz. cyt., s. 41–42.

³¹ Z. Radwański [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 2, red. Z. Radwański, Warszawa 2008, s. 260; A. Chłopecki, *Warunki w rozumieniu art. 89 k.c. a warunki prawne* (*conditiones iuris*), „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 7, s. 25; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1998 r., sygn. I CKN 638/97, *Legalis*; P. Sobolewski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, red. K. Osajda, Warszawa 2013, s. 776.

³² Tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r., poz. 1380.

jest nabycie nieruchomości przez cudzoziemca wbrew przepisom ustawy, czyli bez uzyskania wspomnianego zezwolenia. Od razu zauważalna jest tutaj relacja pomiędzy aktem administracyjnym a zdarzeniem, które ma być podstawą nabycia własności nieruchomości. Ani Prawo energetyczne, ani ustawa o odnawialnych źródłach energii nie zawierają podobnych regulacji, które wskazywałyby na taki rodzaj powiązań. W żadnym razie skuteczność umowy sprzedaży energii nie jest aż tak zdeterminowana aktami administracyjnymi, albowiem one jedynie zabezpieczają lub wymuszają ciągłe uczestnictwo podmiotów w obrocie energią, zwłaszcza pochodzącą z niekonwencjonalnych źródeł.

Nie jest również możliwe uznanie decyzji administracyjnej o wyznaczeniu sprzedawcy z urzędu lub sprzedawcy zobowiązanego jako *causa* następnie zawieranych umów sprzedaży. Po pierwsze, sprzeciwiałoby się to ustalonemu od dawna w polskiej literaturze prawniczej pojęciu „*causa*” jako specyfiki wyłącznie czynności prawnych przysparzających³³. Decyzje administracyjne zapadające na kanwie przymusu kontraktowania będą w głównej mierze dotyczyć umów o świadczenie usług oraz umowy sprzedaży. Po drugie, koncepcja decyzji administracyjnej jako przyczyny dla czynności prawnej wykracza poza ramy przyjętej w naszym systemie prawa zasady kauzalności. Najbardziej będzie to widoczne na przykładzie umowy sprzedaży. Abstrahując na razie od problemu przesunięć „właścicielskich” energii jako dobra wykraczającego poza pojęcie rzeczy i koncentrując się na art. 555 k.c., należy dojść do wniosku, że umowa sprzedaży energii ma również charakter umowy zobowiązująco-rozporządzającej. W konsekwencji zobowiązanie do sprzedaży energii determinuje ważność stosownego rozporządzenia tą energią, będąc dla niego wymaganą podstawą prawną. Wprowadzenie tutaj kolejnej *causa* doprowadzi do koncepcji podwójnej kauzalności bądź nieakceptowalnego wniosku o kauzalności umów zobowiązujących, ponieważ akt administracyjny będzie dotyczyć właśnie ich.

Jednak powyższe rozważania prowadzą również do innej konstatacji. Niewątpliwie akt administracyjny stanowi pewien motyw, a nawet dosadniej, pewien impuls, który zainicjuje późniejsze zawarcie umowy. Stąd też kreuje etap poprzedzający nawiązanie stosunku prawnego, który będzie stanowić tło do dalszego działania uczestników obrotu energią niekonwencjonalną. Na tej podstawie można przyjąć, że akt administracyjny będzie stanowić konieczną przesłankę bardziej złożonego stanu faktycznego, który zakończy się zawarciem odpowiedniej umowy. Z tych względów czynność prawna będzie wykazywać prawnie relewantne więzy z aktem administracyjnym, stanowiąc podstawę uzasadniającą

³³ Zob. P. Szafarz, *Odpadnięcie podstawy prawnej w kontekście reguły kauzalności*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1996, nr 4, s. 13 wraz z cytowaną tam literaturą; K. Zaradkiewicz, *Numerus apertus abstrakcyjnych czynności prawnych w polskim prawie cywilnym?*, KPP 1999, z. 2, s. 247–253.

nawiązywany stosunek prawny. Jednakże kwestia wpływu omówionej relacji na ważność lub skuteczność nawiązanych stosunków prawnych będzie zależeć od typu decyzji (art. 8 Pr. ener. lub art. 40 uoże) i uwarunkowań normatywnych danego przypadku, o których poniżej.

2.2. Decyzja administracyjna rozstrzygająca spory na tle odmowy zawarcia umowy sprzedaży

Na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. Prezes URE, na wniosek strony, rozstrzyga spory związane z odmową zawarcia umowy o przyłączenie do sieci, umowy sprzedaży, umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji paliw lub energii, umowy o świadczenie usług transportu gazu ziemnego, umowy o świadczenie usługi magazynowania paliw gazowych, umowy o udostępnienie operatorowi systemu przesyłowego części instalacji magazynowej, umowy o świadczenie usługi skraplania gazu ziemnego oraz umowy kompleksowej.

W świetle tego przepisu kognicją Prezesa URE objęto również rozstrzyganie sporów w przypadku nieuzasadnionego wstrzymania dostarczania paliw gazowych lub energii. Należy jedynie przypomnieć, że przywołany przepis wyłącza czasowo drogę sądową we wskazanych sprawach.

Nie budzi już żadnych wątpliwości, że decyzja administracyjna wydana na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. wywiera bezpośrednio skutki w sferze prawa cywilnego. Wskazany wniosek nie wynika wprost z tego przepisu, jednak literatura i orzecznictwo wypracowały zgodną charakterystykę tej decyzji popartą względami celowościowymi³⁴. Aby decyzja administracyjna mogła skutecznie rozstrzygać przedmiotowy spór, musi zawierać specyficzną treść. Na tej podstawie uznano, że omawiana decyzja przesądza o treści określonego typu umowy i tę umowę zastępuje, a więc stanowi podstawę samoistnego ukształtowania stosunku zobowiązanego w zakresie spraw spornych między stronami³⁵. Punktem wyjścia w takim razie jest stwierdzenie, czym rzeczywiście jest ta decyzja. Jej struktura w ujęciu administracyjnoprawnym nie budzi żadnych zastrzeżeń, lecz jej konwersja na grunt cywilistyczny – już tak. Nie jest bez znaczenia, czy akt administracyjny zastępuje całą umowę, czy też jedynie niezbędne jej składniki w postaci oświadczeń woli.

³⁴ Zob. A. Walaszek-Pyziół, *Energia i prawo*, Warszawa 2002, s. 79; J. Pokrzywniak, *Wokół rozstrzygania przez Prezesa URE spraw spornych dotyczących odmowy zawarcia umowy*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2009, nr 9 s. 12; J. Kędzia [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. M. Swora, Z. Muras, Warszawa 2010, s. 551; F. Elżanowski, *Prawnoprocesowa sytuacja przedsiębiorstwa energetycznego w sprawach z zakresu regulacji energetyki*, Warszawa 2015, s. 191; z najnowszego orzecznictwa zob. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2011 r., sygn. III SK 42/10, Legalis.

³⁵ Tamże.

Pierwsze orzeczenia w tej kwestii bezpośrednio potwierdzały legitymację Prezesa URE do ukształtowania treści spornej umowy w granicach przysługującej stronom swobody kontraktowania. W wyroku sądu antymonopolowego z dnia 7 kwietnia 1999 r. wskazano, że żądanie strony do rozstrzygnięcia sporu na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. jest zbliżone do powództwa o ustalenie stosunku prawnego, stąd też Prezes URE decyzją administracyjną zastępuje oświadczenia woli obu stron, analogicznie do orzeczenia sądu w świetle art. 64 k.c.³⁶ W orzeczeniu tym zaznaczono również, że przy kształtowaniu treści wiążącej strony tego postępowania administracyjnego Prezes URE nie tylko musi przestrzegać art. 353¹ k.c., lecz także ujmować szerszy kontekst gospodarczy związany z zaspokajaniem potrzeb energetycznych, które można odtworzyć z art. 1 ust. 2 Pr. ener. Z kolei w orzeczeniu z dnia 21 lipca 1999 r. sąd antymonopolowy bezpośrednio wskazał, że decyzja administracyjna odpowiednio do art. 64 k.c. zastępuje oświadczenia woli stron przyszłej umowy³⁷. Analizując wskazane powyżej orzeczenia sądu antymonopolowego, można dojść do wniosku, że jest to stanowisko aprobowane w judykaturze. W innym orzeczeniu stwierdzono, że decyzja wydana na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. powinna obejmować nie tylko postanowienia sporne między stronami, lecz także wszystkie istotne postanowienia tej umowy³⁸. Konsekwencją tych stanowisk było rozstrzygnięcie sądu antymonopolowego z dnia 4 grudnia 2000 r., w którym przyjęto, że decyzja wydana na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. ma charakter konstytutywny, ponieważ następuje tutaj ukształtowanie stosunku prawnego pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a odbiorcą³⁹.

Jednak przedstawione wyżej zgodne poglądy o zastępowaniu oświadczeń woli stron przez decyzję organu regulacyjnego zostały podane w wątpliwość. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 czerwca 2003 r. stwierdził, że: „[...] decyzja Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, a ostatecznie wyrok Sądu, zastępuje jedynie, w razie sporu, oświadczenie woli jednej ze stron. Jest więc orzeczeniem, o jakim mowa w art. 64 k.c., a nie decyzją administracyjną kształtującą stosunek

³⁶ Wyrok sądu antymonopolowego z dnia 7 kwietnia 1999 r., sygn. XVII Ama 85/98, LEX nr 55917.

³⁷ Wyrok sądu antymonopolowego z dnia 21 lipca 1999 r., sygn. XVII AmE 24/99, LEX nr 43455.

³⁸ Wyrok sądu antymonopolowego z dnia 21 marca 2001 r., sygn. XVII AmE 30/00, LEX nr 56229; uzupełnienie tego stanowiska można odnaleźć w innym wyroku sądu antymonopolowego z dnia 19 marca 2001 r., sygn. XVII AmE 37/00, LEX nr 56289, w którym stwierdzono: „Orzekając o zawarciu umowy, w trybie art. 8 ust. 1 ustawy Prawo energetyczne, Prezes URE obowiązany jest ustalić wszystkie istotne okoliczności danej sprawy niezbędne dla jej rozstrzygnięcia”.

³⁹ Wyrok sądu antymonopolowego z dnia 4 grudnia 2000 r., sygn. XVII AmE 92/00, LEX nr 55949.

administracyjnoprawny [...]”⁴⁰. Opierając się na tym orzeczeniu, można dojść do wniosku, że decyzja administracyjna rozwiązująca spór w żadnym razie nie zastępuje umowy. Stąd też kompetencja Prezesa URE nie ma charakteru samoistnego kształtowania relacji pomiędzy spornymi stronami. Z perspektywy czasu można jednak uznać to stanowisko za odosobnione. Po pierwsze, z tego względu, że już w 2007 r. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów rozstrzygnął, iż na podstawie wykładni art. 8 ust. 1 Pr. ener. Prezesowi URE przysługuje kompetencja do kształtowania treści umowy, co jedynie potwierdziło stanowisko literatury w tej kwestii⁴¹. W konsekwencji wydana na skutek tego decyzja administracyjna nie zastępuje oświadczeń woli stron lub tylko jednego z nich, ale samoistnie decyduje o treści umowy⁴². Następnie, w 2011 r., Sąd Najwyższy orzekł, że pomimo abstrakcyjnego i lapidarnego ujęcia określonej w art. 8 ust. 1 Pr. ener. kompetencji Prezesa URE do rozstrzygania sporu co do zasady cywilnoprawnego, decyzja administracyjna jest samoistnym źródłem prawa, co eliminuje potrzebę sięgania do art. 64 k.c.⁴³ Po drugie, stanowisko literatury jest zbieżne z przywołanymi wcześniej orzeczeniami sądu antymonopolowego. Powszechnie już uważa się, że decyzja administracyjna Prezesa URE wydana na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. stwierdza zawarcie między stronami odpowiedniej umowy, a tym samym kreuje między nimi właściwy stosunek prawny; gdyby bowiem przyjąć inny pogląd, rozstrzyganie sporów przez organ regulacyjny byłoby fikcją⁴⁴.

Przedstawione rozważania prowadzą do jednego wniosku, a mianowicie, że decyzja administracyjna z art. 8 ust. 1 Pr. ener. jest samoistnym źródłem stosunku obligacyjnego pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a innym uczestnikiem obrotu energią. W literaturze bowiem odrzucono koncepcję stosowania nawet per analogiam art. 64 k.c.⁴⁵ Samodzielne kreowanie relacji

⁴⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2003 r., sygn. I CKN 449/01, LEX nr 137625.

⁴¹ Zob. A. Walaszek-Pyziół, W. Pyziół, *Obowiązek zawarcia umowy o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej – węzłowe zagadnienia prawne*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2006, nr 12, s. 9.

⁴² Wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23 listopada 2007 r., sygn. XVII AmE 80/07, <http://bip.ure.gov.pl/bip/orzecznictwo-sadowe/orzeczenia-sadu-ochron/546,Wyroki-wydane-w-2007-roku.html> [dostęp: 5.01.2017]. Zbliżone stanowisko zostało wyrażone w Wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 16 maja 2007 r., sygn. XVII AmE 156/07, <http://bip.ure.gov.pl/bip/orzecznictwo-sadowe/orzeczenia-sadu-ochron/546,Wyroki-wydane-w-2007-roku.html> [dostęp: 5.01.2017].

⁴³ Zob. powołany wyżej Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2011 r.

⁴⁴ Zob. S. Gronowski, *Wzrasta znaczenie umów*, „Rzeczpospolita” z 3.09.1998 r.; J. Baehr, *Żeby sprawa była jasna*, „Rzeczpospolita” z 31.03.2000 r.; J. Pokrzywniak, *Wokół...*, dz. cyt., s. 14.

⁴⁵ Obszerne rozważania przedstawił J. Pokrzywniak, *Wokół...*, dz. cyt., s. 12–14. Autor, wychodząc od cech konstrukcyjnych stosowania art. 64 k.c., podkreśla, że orzeczenie sądu jedynie wyjątkowo może zastąpić całą umowę, co zostało poparte stanowiskiem Sądu Najwyż-

prawnych przez decyzję administracyjną jest także podbudowane argumentami wskazującymi na stopień związania Prezesa URE wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu. W orzecznictwie bezpośrednio wskazuje się, że organ regulacyjny nie jest ograniczony treścią żądania o rozstrzygnięcie sporu, ponieważ strona powinna liczyć się z możliwością innego niż zaproponowane przez nią ukształtowania treści umowy, co wiąże się przede wszystkim z realizacją wartości, jakim ma służyć prawo energetyczne, a więc doprowadzeniem do oszczędnego i racjonalnego użytkowania paliw i energii, rozwojem konkurencji, przeciwdziałaniem negatywnym skutkom naturalnych monopolu, uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska oraz, co w omawianej sprawie wydaje się najważniejsze, równoważeniem interesów przedsiębiorstw energetycznych oraz odbiorców paliw i energii⁴⁶. Nie można przecież zapomnieć, że decyzja wydana na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. jest przede wszystkim środkiem regulacji stosowanym przez Prezesa URE.

Na tym tle należy poprzeć stanowisko reprezentowane przez A. Walaszek-Pyziół oraz W. Pyziół⁴⁷, którzy wskazali możliwe sytuacje prowadzące do sporu na tle obowiązku zawarcia umowy o przyłączenie do sieci. Po pierwsze, przedsiębiorstwo energetyczne w ogóle odmawia zawarcia umowy, pomimo ciążącego obowiązku, albo milczy co do zgłoszonego żądania zawarcia umowy. Po drugie, podmiot ubiegający się o zawarcie umowy odrzuca projekt umowy przedstawiony przez przedsiębiorstwo energetyczne i żąda rozstrzygnięcia sprawy przez Prezesa URE. Po trzecie, podmiot ubiegający się o zawarcie umowy sprzeciwia się niektórym postanowieniom przyszłej umowy. W dwóch pierwszych sytuacjach Prezes URE ma kompetencję do samodzielnego ukształtowania treści stosunku prawnego, natomiast w ostatnim przypadku Prezes URE ma możliwość ukształtowania jedynie kwestii spornych, a więc nie może zmieniać już zawartych pomiędzy stronami postanowień umownych. W tej sytuacji działania Prezesa URE jedynie uzupełniają wolę stron przyszłej umowy w kwestiach, w których same nie dojdą do porozumienia. J. Pokrzywniak rozwinął ten pogląd, wskazując, że w sytuacji, gdy Prezes URE uwzględni jedynie część żądania, nie powinien kreować pozostałych postanowień umownych w sposób nie do zaakceptowania przez ubiegającego się o zawarcie umowy, dlatego też regulator powinien oddalić wniosek

szego. Na podstawie analizy treści art. 8 Pr. ener. łącznie z kompetencją Prezesa URE do rozstrzygania w oderwaniu od zgłoszonego żądania należy uznać, że stosowanie art. 64 k.c. jest niemożliwe, ponieważ rozstrzygnięcie nie będzie w pełni zgodne z żądaniem. Bardziej właściwe byłoby stanowisko, zgodnie z którym decyzja administracyjna zastępuje jedynie oświadczenie woli podmiotu zobowiązanego, jednak, jak słusznie autor zaznacza, takie stanowisko nie zostało w ogóle przyjęte przez judykaturę.

⁴⁶ Zob. Wyrok sądu antymonopolowego z dnia 7 kwietnia 1999 r.

⁴⁷ A. Walaszek-Pyziół, W. Pyziół, *Obowiązek...*, dz. cyt., s. 10–12.

w tej części⁴⁸. W żadnym razie nie można doprowadzić do ukształtowania umowy sprzecznie z wolą strony, jeżeli oczywiście ta wola zostanie precyzyjnie wyrażona, chociażby przez wskazanie najważniejszych postanowień umowy⁴⁹.

W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się również, że kształtowanie treści umowy w drodze decyzji administracyjnej jest dopuszczalne jedynie, gdy sporna umowa nie została zawarta⁵⁰. Konsekwencją tego założenia jest przyjęcie, że Prezes URE nie ma kompetencji do rozwiązywania sporów dotyczących zmiany już zawartych umów⁵¹. Ponadto nie jest możliwe wydanie na podstawie art. 8 ust. 1 Pr. ener. decyzji administracyjnych, które rozstrzygałyby zagadnienia własnościowe związane z urządzeniami energetycznymi, skuteczność wzajemnych zobowiązań i dopuszczalność ich umarzania oraz oceny sposobu wykonania umowy⁵².

Powyżej przedstawione poglądy wyrażone zarówno w orzecznictwie, jak i literaturze, pomimo że wydają się na komplementarne i wyczerpujące całą problematykę, to jednak nie usuwają wszelkich wątpliwości związanych z cywilistycznym aspektem decyzji rozstrzygającej spór o zawarcie umowy. W pełni podzielam zdanie, że owa decyzja samoistnie kreuje stosunek zobowiązaniowy. Nigdzie jednak nie wskazano, jaka jest w istocie relacja pomiędzy tą umową a decyzją administracyjną. Często można spotkać zdawkowe stwierdzenie, że decyzja „zastępuje” tę umowę. Oczywiście, na obszarze prawa publicznego takie sformułowanie jest w zupełności wystarczające. Jednak w świetle prawa cywilnego nie jest to dostatecznie satysfakcjonujące.

Nie można pomijać faktu, że stosunki prawne ze względu na dynamikę obrotu gospodarczego ulegają pewnym zmianom. Sprawa jest oczywista, gdy stosunek prawny został nawiązany w wyniku zawarcia umowy. Natomiast pewne wątpliwości pojawiają się, gdy stosunek prawny wykreowano na podstawie ostatecznej decyzji administracyjnej, a tym samym w drodze narzucenia stronom stosunku prawnego o określonej treści. Obecnie uznano, że spory związane z istnieniem stosunku prawnego należą już do kognicji sądów powszechnych, jednak nie zwrócono szczególnej uwagi na sam fakt modyfikacji relacji prawnych, które zostały ukształtowane przez Prezesa URE.

Jeżeli decyzja administracyjna zastępuje umowę, oznacza to, że stanowi dla wykreowanego stosunku prawnego przyczynę sprawczą. W literaturze już

⁴⁸ J. Pokrzywniak, *Wokół...*, dz. cyt., s. 15. Autor dla wzmocnienia swojej argumentacji posługuje się następującym przykładem: Jeżeli strona wносиła o przyłączenie za opłatą w wysokości 100 000 zł, Prezes URE nie może w decyzji nałożyć obowiązku zapłaty w wysokości pięciokrotnie wyższej.

⁴⁹ Zob. tamże, s. 16.

⁵⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r., sygn. III SK 56/04, Legalis; J. Kędzia [w:] *Prawo energetyczne...*, dz. cyt., s. 552.

⁵¹ Tamże, s. 553.

⁵² Tamże.

dawno wyrażono pogląd, że decyzje administracyjne wywołujące skutki cywilnoprawne należy – z jednej strony – oceniać wedle prawa administracyjnego przez właściwe organy administracji publicznej, gdyż nie może umknąć uwadze, że decyzja administracyjna pozostaje nadal jedną z podstawowych form działania administracji, a wnikanie przez nią w stosunki prywatnoprawne w żadnym razie nie przekreśla tego charakteru. Z drugiej natomiast strony właśnie to przenikanie się dwóch gałęzi prawa rodzi potrzebę ustalenia charakteru tej decyzji, upatrywanej jako jedno ze zdarzeń prawnych w świetle założeń konstrukcyjnych prawa cywilnego. Jednak takie dualistyczne podejście tak naprawdę nie daje jednoznacznej odpowiedzi, jak do takiego stosunku należy podejść, gdy spór dotyczy wyłącznie kwestii cywilistycznych, a jego źródłem jest instytucja obca dla tej gałęzi prawa. Głównym źródłem wątpliwości jest charakter decyzji administracyjnej, która wydawana przez właściwy organ stanowi władcze i ostateczne rozstrzygnięcie danej sprawy. Powaga tego instrumentu nie pozwala na swobodną modyfikację jego treści. Rozstrzygnięcie będące wynikiem postępowań administracyjnych lub sądowych po przejściu całej drogi proceduralnej jest w zasadzie niepodważalne i wiążące dla stron, które nie mają jakiegokolwiek wolności w sposobie jego późniejszego wykonania. W tym miejscu rodzi się największa wątpliwość. Bezsprzecznie należy uznać, że gdy umowę zawierają strony, to one i jedynie one są dysponentami wiążącego je stosunku prawnego. Strony, korzystając z przyznanej swobody kształtowania swojej sytuacji prawnej, mogą w granicach wskazanych prawem zmieniać lub zakończyć wcześniej nawiązany stosunek prawny. Dla zobrazowania omawianej kwestii należy chociażby wskazać, że gdy strony nawiążą bezterminowy stosunek prawny o charakterze ciągłym, to każdej z nich będzie przysługiwać uprawnienie do zakończenia tej relacji prawnej. Prawo cywilne dla trwałych stosunków prawnych wprowadziło bowiem mechanizm ich zakończenia w postaci złożenia oświadczenia woli o wypowiedzeniu tego umownego stosunku prawnego, który jest potwierdzony w art. 365¹ k.c. Prawo cywilne, którego filar opiera się na autonomiczności i równorzędności uczestników obrotu, umożliwia zakańczanie stosunków prawnych także na skutek wspólnej decyzji obu stron, wystarczy, że te podmioty zachowają wymagania stawiane przez art. 353¹ k.c. w zw. z art. 77 k.c. Nie będzie stanowić większego problemu, gdy strony uregulują jedynie interesujący je wycinek nawiązywanej relacji prawnej. Wówczas wystarczy odwołać się do art. 56 k.c. dla oceny pozostałej części. Znaczenie tego przepisu jest dla prawa cywilnego fundamentalne. Stanowi on podstawę do uzupełniania treści czynności prawnej rozwiązaniami ustawowymi, a ponadto również rozwiązaniami podbudowanymi aksjologicznie oraz takimi, które zostały wypracowane w drodze utrwalonej praktyki⁵³. Jednak

⁵³ Zob. J. Grykiel, M. Lemkowski, *Czynności prawne. Komentarz do art. 56–81 KC*, Warszawa 2010, s. 22.

art. 56 k.c. dotyczy wyłącznie czynności prawnych. Dla spójności terminologicznej niezbędne jest posługiwanie się definicją czynności prawnej, która uznaje tę czynność za przejaw jednego z rodzajów czynności konwencjonalnych⁵⁴.

Wcześniej już wskazano, że decyzja Prezesa URE wydawana na podstawie art. 8 Pr. ener. ma charakter konstytutywny, ponieważ kreuje cały wiążący strony stosunek prawny lub tylko jego część. Innymi słowy, Prezes URE kształtuje albo doprecyzowuje treść spornego stosunku prawnego⁵⁵. Z tych względów bez wątpienia jest to przykład decyzji administracyjnej, uważanej na obszarze prawa cywilnego za zdarzenie prawne, którego skutek jawi się jako nawiązanie stosunku prawnego o określonej treści. Jednak jest to sytuacja bardzo wyjątkowa, aby stosunki cywilnoprawne były bezpośrednio kształtowane przez instrumenty władztwa administracyjnego. Stąd też w obecnie obowiązujących przepisach prawa cywilnego nie ma żadnej wskazówki, jak te stosunki prawne należy traktować ze względu na źródło ich pochodzenia. Na uwadze trzeba mieć przecież, że strony przestały być dysponentem kompetencji do ukształtowania treści łączących je relacji prawnych, które zostały zastąpione ostateczną decyzją administracyjną. Ta ostatnia okoliczność rodzi wątpliwości związane z dalszym losem tego stosunku prawnego, a zwłaszcza możliwości jego późniejszej modyfikacji przez związane tą decyzją podmioty. Wskazano wcześniej, że omawiana decyzja jest umową. Nie ma jednak ku temu jasnych argumentów, które uzasadniałyby tę konwersję instrumentu administracyjnoprawnego w podstawowy środek cywilistycznej regulacji

⁵⁴ Chodzi tutaj o definicję czynności prawnej w ujęciu Z. Radwańskiego: „Jest to skonstruowana przez system prawny czynność konwencjonalna podmiotu prawa cywilnego, której treść określa – co najmniej w podstawowym zakresie – jej konsekwencje prawne”. Z. Radwański [w:] *System...*, dz. cyt., s. 33–34. Oczywiście, w literaturze przedstawione są inne propozycje zdefiniowania tego pojęcia. Przez czynność prawną można rozumieć również stan faktyczny, którego koniecznym elementem jest co najmniej jedno oświadczenie woli podmiotu prawa cywilnego, wyrażające jego decyzję mającą na celu wywołanie skutków prawnych, polegających na powstaniu, zmianie albo ustaniu stosunku prawnego; tak: B. Ziemanin, Z. Kuniewicz, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Poznań 2007, s. 163. Jest to założenie o tyle doniosłe, że wpływa na przyjętą klasyfikację zdarzeń prawnych w rozumieniu prawa cywilnego. Powszechnie uznaje się, że czynność prawna jest zdarzeniem, z którym przepisy prawa cywilnego łączą określone skutki prawne. Jedną z gradacji tego pojęcia dzieli zdarzenia cywilnoprawne na zdarzenia w ścisłym tego słowa znaczeniu (wydarzenia niezależne od woli ludzkiej m.in. wynikające często z działania przyrody) oraz zachowania (wydarzenia zależne od woli ludzkiej). Natomiast zachowania należy podzielić na czyny oraz czynności konwencjonalne, które są konstruowane przez normy prawne wyznaczające przesłanki ich dokonywania przez odpowiednie działania ludzkie. Zob. Z. Radwański, *System...*, dz. cyt., s. 6. W literaturze prezentuje się także inne stanowisko, zgodnie z którym zachowania dzieli się na czynności zmierzające do wywołania skutków prawnych oraz inne czyny. Przez czynności konwencjonalne rozumie się nie tylko czynności prawne, ale także decyzje administracyjne oraz orzeczenia sądowe.

⁵⁵ B. Kasprzyk, *Granice ingerencji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w treść stosunków cywilnoprawnych w sferze energetyki*, „Biuletyn URE” 2014, nr 1(87), s. 16.

wzajemnych praw i obowiązków. Można powiedzieć, że sam ustawodawca daje podstawy dla przyjęcia takiego założenia. Analiza przepisów Prawa energetycznego, które normują obowiązki przedsiębiorstw energetycznych wobec odbiorców, wskazuje, że posługują się one wyłącznie terminem „umowa” jako jedynym środkiem realizacji tych obowiązków⁵⁶. Prima facie nie korespondują one z art. 8 ust. 1 w zw. z art. 30 Pr. ener., które do postępowania przed Prezesem URE nakazują stosować przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Oczywiście, postępowanie w tym zakresie będzie szczególne w tym sensie, że przedmiotem postępowania będzie sprawa cywilna, aczkolwiek nie modyfikuje to środków i sposobów rozstrzygnięć, które zobowiązany jest stosować Prezes URE jako organ administracji publicznej. Prezes URE jest regulatorem rynku energetycznego, co wiąże się z wieloma środkami, które mają zapewnić mu efektywne wykonywanie tej funkcji. Siłą rzeczy przy rozstrzyganiu sporów określonych art. 8 ust. 1 Pr. ener. jego wpływ na rozstrzygnięcie jest większy od tego, jaki miałyby sądy powszechne, gdyby to one sprawowały kognicję w tych sprawach. Jak już zaznaczono, Prezes URE nie jest związany żądaniem strony wnioskującej o rozstrzygnięcie kwestii spornej, a także zawsze musi brać pod uwagę szerszy kontekst gospodarczy wskazany w art. 1 ust. 2 Pr. ener.

Wydaje się, że z perspektywy prawa cywilnego należy odrzucić stawianie znaku równości pomiędzy umową a decyzją administracyjną poprzez uznanie swoistego zastępowania się tych zdarzeń, nie tylko z tego względu, że nawiązanie stosunku prawnego przez samo wydanie decyzji administracyjnej zaprzecza wypracowanemu na gruncie prawa prywatnego pojęciu umowy i skutków, które wywołuje. Ponadto obecny stan prawny nie zawiera wytycznych, które umożliwiłyby jednoznaczną ocenę omawianego zagadnienia. Nie można zapominać, że jedną z cech konstrukcyjnych prawa zobowiązań jest założenie, że zdarzenie prawne, które prowadzi do nawiązania stosunku prawnego, bezpośrednio determinuje treść tego stosunku. Zawarcie umowy sprzedaży spowoduje powstanie więzi prawnej o niemalże identycznej treści. Nigdy jednak nie dojdzie do rozdzielenia treściowego pomiędzy zdarzeniem a kreowanym stosunkiem prawnym. Zasadniczo wskazana sytuacja przedstawia się inaczej na gruncie prawa rzeczowego. Zdarzenie prawne zmierzające do nabycia prawa własności nie decyduje

⁵⁶ Por. art. 4 ust. 2 *in fine*: „świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji tych paliw lub energii odbywa się na podstawie umowy o świadczenie tych usług”; art. 5 ust. 1: „Dostarczanie paliw gazowych lub energii odbywa się [...] na podstawie umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji albo umowy sprzedaży, umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji i umowy o świadczenie usług magazynowania paliw gazowych lub umowy o świadczenie usług skraplania gazu”; art. 7 ust. 1: „Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii jest obowiązane do zawarcia umowy o przyłączenie do sieci z podmiotami ubiegającymi się o przyłączenie do sieci [...]”.

o późniejszej treści prawa własności, gdyż jest regulowane przepisami ustawy. W tym świetle bardzo trudno przeprowadzić granicę pomiędzy wydaną decyzją administracyjną a uregulowanym nią stosunkiem prawnym. Natomiast jeszcze trudniejsze będzie ustalenie wpływu cywilistycznych metod kształtowania stosunków cywilnoprawnych wobec administracyjnych zasad odnoszących się do trwałości i ostateczności decyzji administracyjnej. Wskazane wątpliwości potęguje również fakt, że decyzja administracyjna wydana na podstawie prawa przez upoważniony organ przesądza o istnieniu stosunku prawnego określonego w osnowie tej decyzji⁵⁷. Decyzja administracyjna wydana przez organ administracji publicznej zgodnie z przysługującą kompetencją wiąże sądy w postępowaniu cywilnym w zakresie objętym jej rozstrzygnięciem, ponieważ treść decyzji stanowi wyraz stanowiska organu administracji publicznej, który nie może ulec zmianie na skutek ingerencji sądu w postępowaniu cywilnym⁵⁸. Przyjęcie innego stanowiska podważałoby sens istnienia mechanizmów kontroli decyzji administracyjnej⁵⁹. Z tych względów ostateczna decyzja administracyjna wydana w kwestiach należących do drogi postępowania administracyjnego jest wiążąca w sprawie cywilnej, a jej zmiana, uchylenie, stwierdzenie nieważności lub niezgodności z prawem dopuszczalne jest jedynie stosownie do art. 16 k.p.a.⁶⁰

Przepisy Prawa energetycznego obfitują w wytyczne dotyczące treści poszczególnych umów wykorzystywanych w tym sektorze gospodarki. W celu sprostania wymogom prawa Prezes URE w wydanej przez siebie decyzji powinien

⁵⁷ M. Dyl [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz Online*, red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, 2015, kom. art. 104 k.p.a. A.I.2, Legalis; tenże [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, R. Hauser, Warszawa 2015, s. 414. Należy również dodać za: G. Łaszczyca, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, t. II, *Komentarz do art. 104–269*, LEX, że decyzja administracyjna charakteryzuje się podwójną konkretnością – konkretny adresat i konkretna sytuacja, którą ten akt rozstrzyga, określając o prawach lub obowiązkach jego adresata. R. Kędziora, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 690 wskazuje, że treścią decyzji administracyjnej jest ustalenie, stworzenie, zniesienie lub zmiana konkretnych praw i obowiązków skonkretyzowanego zewnętrznego adresata. A J. Borkowski [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. B. Adamiak, J. Borkowski, Warszawa 2013, s. 417, stwierdza, że organ administracyjny dokonuje konkretyzacji prawa, które inaczej nie mogłoby stanowić podstawy do korzystania przez jednostkę z należnych jej praw lub wykonania obowiązków.

⁵⁸ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2009 r., sygn. III CZP 28/09, Legalis; SN stwierdził również, że w postępowaniu cywilnym sądy nie są władne badać prawidłowości podjęcia decyzji administracyjnej, w szczególności – czy istnieją przesłanki, które w świetle przepisów prawa materialnego stanowiły podstawę jej podjęcia. Dzieje się tak niezależnie od treści uzasadnienia decyzji. Zob. też Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010 r., sygn. IV CSK 206/10, Legalis.

⁵⁹ T. Wiśniewski, *O aktualności koncepcji bezwzględnej nieważności niektórych decyzji administracyjnych*, „Przegląd Sądowy” 2002, nr 6, s. 16.

⁶⁰ Zob. powołany wyżej Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010 r.

odnieć się do każdego z nich. Gdy nie uczyni zadość tym wymaganiom, wówczas strony pozostają z niedoregulowanym stosunkiem prawnym. Gdyby strony nie inicjowały stosownego postępowania administracyjnego, rozwiązanie tej kwestii byłoby proste. Wciągnięcie do relacji cywilnoprawnej pierwiastka administracyjnoprawnego utrudnia jednak rozstrzygnięcie tego zagadnienia. W tym miejscu wymagane jest chociażby ogólne przedstawienie wymogów stawianych przez Prawo energetyczne dla treści tych umów. Jeżeli spór jest związany z odmową zawarcia umowy sprzedaży – zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 – w decyzji administracyjnej Prezes URE powinien zawrzeć co najmniej postanowienia określające: miejsce dostarczenia paliw gazowych lub energii do odbiorcy i ilość tych paliw lub energii w podziale na okresy umowne, moc umowną oraz warunki wprowadzania jej zmian, cenę lub grupę taryfową stosowane w rozliczeniach i warunki wprowadzania zmian tej ceny i grupy taryfowej, sposób prowadzenia rozliczeń, wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców, odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania.

Jeśli natomiast drugą stroną umowy ma być podmiot niebędący odpowiedzialnym za bilansowanie handlowe albo gospodarstwo domowe, wówczas Prawo energetyczne narzuca dalsze kwestie podlegające szczegółowej regulacji w danym typie umowy⁶¹.

Należy zauważyć, że decyzja administracyjna nie jest jedynym sposobem rozstrzygnięcia spraw określonych w art. 8 Pr. ener. Prezes URE może również doprowadzić do zawarcia ugody między stronami. Można powiedzieć, że jest to nawet postulowany sposób załatwiania tych spraw, ponieważ pozwala na najlepsze wyważenie interesu stron umowy objętej przymusem kontraktowania. Na dodatek ugoda administracyjna stanowi formę załatwienia sprawy administracyjnej równorzędną oraz tożsamą w skutkach do decyzji administracyjnej⁶². Jest to potwierdzone również w art. 121 k.p.a. Ponadto do ugody administracyjnej w świetle art. 122 k.p.a. stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące decyzji administracyjnej, w szczególności dotyczące uzupełnienia treści ugody oraz dotyczące sprostowania błędów pisarskich i rachunkowych oraz innych oczywistych omyłek⁶³. Z tych względów rozważania o decyzji administracyjnej będą miały również zastosowanie do ugody administracyjnej.

Odrzucenie powszechnie aprobowanego poglądu o zastępowaniu umowy przez decyzję administracyjną rodzi konieczność posłużenia się innym twierdzeniem. Decyzja administracyjna zastępuje umowę w tym sensie, że zmierza do wywołania takich następstw, które wystąpiłyby, gdyby strony same zawarły

⁶¹ Zob. art. 5 ust. 2a oraz 2b Pr. ener.

⁶² K. Celińska-Grzegorzczuk [w:] *Kodeks postępowania...*, dz. cyt., s. 508.

⁶³ J. Borkowski [w:] *Kodeks postępowania...*, dz. cyt., s. 494.

umowę. Jednak sama decyzja z oczywistych przyczyn nigdy nie stanie się umową, ale doniosłym zdarzeniem prawnym w świetle przepisów regulujących stosunki cywilnoprawne. Na podstawie art. 64 k.c. i podobnego zagadnienia związanego z prawomocnym orzeczeniem sądu wskazuje się, że w takiej sytuacji dochodzi do przyjęcia „fikcji prawnej”⁶⁴. Stąd też nie jest możliwe jednolite ich traktowanie, mimo że wywołują takie same skutki prawne.

W konsekwencji do tych dwóch różnych zdarzeń prawnych należy stosować wyłącznie właściwe im instrumenty prawne, których nawet per analogiam nie można stosować do drugiego typu. Jeżeli Prezes URE w decyzji administracyjnej nie uwzględni wszystkich stawianych prawem aspektów kreowanej więzi prawnej, kwestią otwartą wydaje się wskazanie źródła uzupełnienia braku w regulacji. Jest to jednak mylne przekonanie. Chociaż pomiędzy stronami powstała relacja cywilnoprawna, to nie przysługują im środki gwarantowane prawem cywilnym. Administracyjnoprawne uzasadnienie wiążącego strony stosunku prawnego wyłącza możliwość czynienia użytku z rozwiązań cywilnoprawnych, opierających się na skutecznym prawnie działaniu samych podmiotów. Nie będzie tu możliwe doregulowanie stosunku prawnego mocą oświadczeń woli, które uzupełnią braki treściowe decyzji administracyjnej. Takie założenie sprzeciwiałoby się istocie prawa procesowego, gdyby ostateczne rozstrzygnięcia właściwych organów mogły być następnie zmieniane przez inicjatorów tego postępowania.

Konotacje administracyjne tego cywilistycznego stosunku prawnego prowadzą więc do konieczności uzupełnienia go drogą postępowania administracyjnego. Nie będzie tu możliwe podejmowanie skutecznych działań motywowanych wspólnym wyważeniem interesów przeciwstawnych stron i potwierdzonym przepisami Kodeksu cywilnego. W pierwszej kolejności strony związane rozstrzygnięciem organu administracyjnego będą poszukiwać środków w przepisach postępowania administracyjnego. W analizowanym zagadnieniu zbyteczne będzie korzystanie ze środków zaskarżenia wadliwej decyzji, gdyż w takiej sytuacji nie będzie przedmiotu zaskarżenia. Aktywność stron skupi się natomiast na środkach rektyfikacji, a zwłaszcza na żądaniu uzupełnienia decyzji. W tym przypadku strony będą jednak związane wymogami stawianymi przez postępowanie administracyjne. Z żądaniem uzupełnienia decyzji co do rozstrzygnięcia będą mogły wystąpić jedynie w ciągu czternastu dni od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji, jednak wyłącznie wtedy, gdy zostaną spełnione odpowiednie przesłanki określone w art. 111 k.p.a. Ten środek będzie dostępny dla stron, jeśli Prezes URE z powodu błędu w ocenie stanu faktycznego i prawnego sprawy wydał decyzję częściową, uważając ją za rozstrzygającą całą sprawę. Sama natomiast niekompletność rozstrzygnięcia prowadząca do częściowego jedynie uregulowania relacji cywilnoprawnych będzie już wynikać z porównania treści decyzji

⁶⁴ Z. Radwański [w:] *System...*, s. 308.

z materiałami zawartymi w aktach sprawy, w tym z żądaniami strony⁶⁵. Na tym etapie stronie nie przysługują jakiegokolwiek inne środki ochrony swojego interesu, więc jedynie skutek procedury administracyjnej można uzupełnić relację cywilnoprawną.

Jeżeli natomiast ten tryb zawiedzie, a decyzja administracyjna stanie się ostateczna, wówczas kwestia niedoregulowana może stać się przedmiotem nowego postępowania administracyjnego. Alternatywnie strony mogą same zawrzeć między sobą porozumienie doprecyzowujące ich stosunki prawne, upatrując swoją kompetencję do takiego działania w art. 353¹ k.c. W rezultacie doprowadzi to do wykreowania zawilej relacji prawnej, która będzie miała swoje źródło w decyzji administracyjnej oraz w dodatkowym porozumieniu stron. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest milczenie ustawodawcy w kwestii wpływu władczego działania administracji na stosunki prawne, które nie mają charakteru jednorazowego. Nie ma żadnych argumentów, które przemawiałyby za stosowaniem instrumentów cywilistycznych do modyfikowania treści ukształtowanego przez decyzję administracyjną stosunku prawnego.

Podchodząc do tego zagadnienia od strony ontologicznej, mamy do czynienia z dwoma różnymi zdarzeniami – z jednej strony jest to decyzja administracyjna, a z drugiej – umowa – które wywołają ten sam skutek. Aczkolwiek wykreowany stosunek prawny, mimo że rodzajowo zbieżny, treściowo istnieje na innych zasadach. W odniesieniu do stosunku wykreowanego przez akt administracyjny nie można korzystać z instrumentów cywilnoprawnych, które w jakikolwiek sposób modyfikowałyby skutki ostatecznej decyzji administracyjnej. Przeciwny wniosek stanowiłby podstawę do podważenia regulacji prawa administracyjnego materialnego oraz procesowego. Materialne prawo cywilne w żadnym razie nie może zastąpić – a wręcz podważyć – procedur wypracowanych na gruncie prawa procesowego. Stąd też nie jest możliwe powoływanie się na wady oświadczeń woli celem pozbawienia skuteczności relacji prawnych nawiązanych na podstawie decyzji administracyjnych. W tym miejscu można postawić pytanie, czy dopuszczalne jest wzbogacenie treści stosunku prawnego w ten sposób, że przestawałby być lustrzanym odbiciem treści aktu administracyjnego. W tym aspekcie cywilistyczna natura tego stosunku musi przeważać nad ideami prawa administracyjnego materialnego oraz formalnego. Omawiany stosunek prawny nie może być bowiem oderwany od swojego źródła oraz nie może być oderwany od ogólnego reżimu stosunków cywilnoprawnych. Oznacza to, że nawiązane przez akt administracyjny więzy prawne zostaną poszerzone ex lege o regulacje związane ze sposobem wykonania zobowiązań, a także skutkami jego niewykonania, wspólnie wszystkim stosunkom zobowiązaniowym niezależnie od źródła ich powstania.

⁶⁵ J. Borkowski [w:] *Kodeks postępowania...*, dz. cyt., s. 477.

Jednak w ten sposób nie będzie można uzupełnić brakujących kwestii szczegółowych w treści decyzji administracyjnej, ponieważ jedynym środkiem są narzędzia administracyjnoprawne. Gdy strona nie może uczynić z nich użytku, wówczas zostaje związana już wykreowanym stosunkiem prawnym albo, zależnie od sytuacji, powinna wystąpić ponownie do Prezesa URE o rozstrzygnięcie spornej kwestii związanej z uzupełnieniem luki w unormowaniu tego stosunku, albo strony same zawrą odpowiednie porozumienie stosownie do rodzaju norm znajdujących zastosowanie w takiej sytuacji. Dla zobrazowania omawianego zagadnienia konieczne jest sięgnięcie – na zasadzie podobieństwa konstrukcyjnego – do art. 56 k.c. W myśl tego przepisu treść stosunku prawnego jest kształtowana nie tylko przez zgodne oświadczenia stron. Decydujące znaczenie dla treści tego stosunku mają jeszcze takie czynniki, jak ustawa, zasady współżycia społecznego i ustalone zwyczaje. Jeżeli konieczne jest rozdzielenie źródeł stosunku prawnego na kilka równorzędnych zdarzeń, należy w pierwszej kolejności ustalić, jaki jest zakres kompetencji stron w doregulowaniu tego stosunku. Niezbędne będzie stwierdzenie, czy kwestie pominięte przez decyzję administracyjną są regulowane przez normy bezwzględnie wiążące czy dyspozytywne. Nie można zapomnieć, że kompetencja stron do kreowania treści czynności prawnej jest ograniczona przez art. 58 k.c. oraz 353¹ k.c. Dla przedstawienia problematyki można posłużyć się przykładem, w którym Prezes URE wyda decyzję nakładającą obowiązek zawarcia umowy sprzedaży energii i pominie tam kwestie związane z ponoszeniem odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, a strony w odpowiednim terminie nie wystąpią o rektyfikację rozstrzygnięcia. Jeżeli strony nie podejmą żadnych czynności, będą związane zasadami ogólnymi odpowiedzialności kontraktowej z art. 471 k.c. Właśnie w tym miejscu pojawia się możliwość dopracowania swojej relacji prawnej. Skutek jest jednak taki, że jeden stosunek prawny będzie opierać się na dwóch kategoriałnie różnych czynnościach konwencjonalnych, które wzajemnie się uzupełniają. Dalsze następstwo jest związane z zakresem możliwości wpływania na te czynności przez strony. Tylko ta druga będzie podlegała wyłącznie reglamentacji cywilnoprawnej. Istotą takiego dodatkowego porozumienia będzie możliwość chociażby całkowitego uregulowania *accidentalia negotii* w tej kwestii. W takim wypadku stronom będą przysługiwać wszelkie instrumenty cywilnoprawnej ochrony interesu, jak np. wady oświadczeń woli, ale jedynie w zakresie dodatkowego porozumienia. Natomiast, jak już wielokrotnie podkreślono, decyzja wykreuje stosunek o treści w niej wskazanej, z którym będą wiązać się wszelkie dodatkowe regulacje, jakie prawo cywilne wiąże z takim zdarzeniem prawnym.

De lege ferenda można wskazać, że opisane zagadnienie nie wywoływałoby tylu kontrowersji, gdyby obowiązywał współczesny odpowiednik uchylonej regulacji z art. 403 k.c., który pozwalał na postawienie znaku równości pomiędzy stosunkiem cywilnoprawnym wywodzącym się z decyzji administracyjnej

a stosunkami umownymi. W tym miejscu należy wskazać, że kompetencja Prezesa URE na podstawie art. 8 Pr. ener. jest rozwiązaniem niespotykanym na gruncie innych ustaw, które regulują spełnianie świadczeń o charakterze powszechnym. Na obszarze Prawa telekomunikacyjnego nie ma odpowiednika art. 8 Pr. ener., co prowadzi do konstruowania różnych środków, które mają umożliwić podmiotowi uprawnionemu doprowadzenie do zawarcia umowy w przypadku odmowy realizacji przez przedsiębiorstwo telekomunikacyjne obowiązku zawarcia umowy. Uregulowany w art. 110 Pr. tele. sposób polubownego rozstrzygania spraw spornych dotyczy jedynie kwestii pojawiających się na tle umów już zawartych⁶⁶. Wydaje się jednak, że zgodnie z treścią art. 109 Pr. tele. możliwe jest prowadzenie mediacji, gdyż niewątpliwie powstały spór ma charakter cywilnoprawny. Niemniej w literaturze w takich sytuacjach wskazuje się na dwa dalsze rozwiązania. Pierwsza możliwość polega na stosowaniu art. 64 k.c. w zw. z art. 1047 k.p.c.⁶⁷ Alternatywą jest wytoczenie powództwa o ustalenie i ukształtowanie stosunku prawnego świadczenia usługi powszechnej⁶⁸. Wskazane rozwiązania są nie do zaakceptowania na obszarze Prawa energetycznego z przywołanych wcześniej powodów. Podobieństwa upatrywać należy w tym, że na przedsiębiorstwo telekomunikacyjne niewywiązujące się z nałożonego obowiązku można nałożyć karę pieniężną na podstawie art. 209 ust. 1 pkt 7. Pr. tele. Stąd taka sama konstrukcja przymusu kontraktowania wywołuje dwa zupełnie odmienne sposoby doprowadzania do jego wykonania. W ujęciu systemowym nie ma to większego uzasadnienia, nie wspominając już o rodzących się rozbieżnościach, gdy sama konstrukcja przymusu jest strukturalnie jednolita. Zauważalna jest jednak odmienna tendencja ustawodawcy w podejściu do środków rozwiązujących konflikty na tle zawarcia lub wykonania umów o usługi użyteczności publicznej. W Prawie energetycznym przeważa jeszcze aspekt władczego działania organów administracji publicznej, natomiast w Prawie telekomunikacyjnym, co jest motywowane prawem unijnym, większy nacisk kładzie się na polubowne załatwianie sporu.

2.3. Decyzja o wyborze sprzedawcy z urzędu oraz sprzedawcy zobowiązanego

Wdrażanie uregulowań wspierających świadczenie usługi kompleksowej oraz produkcję energii ze źródeł niekonwencjonalnych obecnie powoduje konieczność wskazania „sprzedawcy z urzędu” oraz „sprzedawcy zobowiązanego”, o którym mowa w ustawie o odnawialnych źródłach energii.

⁶⁶ S. Piątek, *Prawo telekomunikacyjne. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 659.

⁶⁷ K. Kawałek, *Prawo telekomunikacyjne. Komentarz*, red. K. Kawałek, M. Rogalski, Warszawa 2010, s. 589.

⁶⁸ S. Piątek, *Prawo...*, dz. cyt., s. 581.

W obecnym stanie prawnym głównym zadaniem sprzedawcy z urzędu w obrocie energią elektryczną jest obowiązek zapewnienia na zasadach równoprawnego traktowania świadczenia usługi kompleksowej i zawarcia umowy kompleksowej. Zgodnie z art. 3 pkt 29 Pr. ener. sprzedawcą z urzędu jest przedsiębiorstwo energetyczne posiadające koncesję na obrót paliwami gazowymi lub energią elektryczną, świadczące usługi kompleksowe odbiorcom paliw gazowych lub energii elektrycznej w gospodarstwie domowym niekorzystającym z prawa wyboru sprzedawcy. Prawo energetyczne określa w art. 9i procedurę wyboru sprzedawcy z urzędu. Podstawowym sposobem wyłonienia tego podmiotu przez Prezesa URE jest przeprowadzenie przetargu⁶⁹. Gdy nie jest możliwe wyłonienie sprzedawcy z urzędu w tej drodze, wówczas Prezes URE na podstawie art. 9i ust. 10 Pr. ener. wydaje decyzję administracyjną, na mocy której wyznacza na okres 12 miesięcy tego sprzedawcę. Ze względu na odgórne nałożenie takiego obowiązku Prezes URE jest obowiązany wziąć pod uwagę możliwość wypełnienia przez przedsiębiorstwo energetyczne obowiązków ciążących na sprzedawcy z urzędu. Skorzystanie z decyzji administracyjnej jest rozwiązaniem wyjątkowym, które można zastosować jedynie, gdy przetarg zostanie uznany za nierozstrzygnięty. Zgodnie z art. 9i ust. 9 Pr. ener. chodzi o sytuacje, w których albo żaden z uczestników nie spełnił warunków uczestnictwa w przetargu, albo w terminie wskazanym w dokumentacji przetargowej do przetargu nie przystąpiło żadne przedsiębiorstwo energetyczne.

Z punktu widzenia przymusu kontraktowania wyznaczenie sprzedawcy z urzędu ma doniosłe znaczenie. W tym momencie bowiem zostaje bezpośrednio skonkretyzowany podmiot, który od tej chwili będzie biernie oczekiwać beneficjentów nałożonego na niego obowiązku, w celu zawarcia z nim umowy sprzedaży energii z zapewnieniem świadczenia usługi przesyłania lub dystrybucji tej energii. Jest to kolejny przykład decyzji administracyjnej, która nie wywoła jedynie skutków administracyjnych. Skorzystanie przez Prezesa URE z przysługującej mu kompetencji rozpocznie proces, który wpłynie na podstawowe zasady prawa cywilnego.

W ustawie o odnawialnych źródłach energii procedura wyboru sprzedawcy, tym razem określanego jako zobowiązanego, jest zupełnie inna. Zgodnie z art. 40 ust. 2–7 uoZE operatorzy systemów dystrybucyjnych są zobowiązani do dostarczenia Prezesowi URE informacji o sprzedawcach z największym wolumenem sprzedaży. Spośród nich Prezes URE w drodze decyzji administracyjnej

⁶⁹ Tryb ogłaszania, warunki i organizację, a także tryb przeprowadzania przetargu oraz szczegółowe wymagania co do zawartości dokumentacji przetargowej uregulowane są w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 9 lutego 2006 r. w sprawie przetargu na wyłonienie sprzedawców z urzędu dla paliw gazowych lub energii elektrycznej (Dz.U. z 2006 r. Nr 30, poz. 209).

wyberze sprzedawcę zobowiązanego na obszarze działania określonego operatora systemu dystrybucyjnego. W przypadku niedopełnienia obowiązków informacyjnych Prezes URE może sam, opierając się na danych z poprzedniego roku, powierzyć opisywaną funkcję wybranemu przedsiębiorcy energetycznemu. W celu zapewnienia pełnej efektywności wskazanemu mechanizmowi wniesienie odwołania od decyzji nakładającej obowiązek nabywania energii odnawialnej nie wpływa na konieczność realizacji tego obowiązku przez sprzedawcę zobowiązanego. Sama decyzja administracyjna o wyznaczeniu sprzedawcy zobowiązanego w myśl art. 40 ust. 4 uoże podlega zaś natychmiastowemu wykonaniu. Na podstawie ust. 7 tego artykułu z chwilą wydania omawianej decyzji następuje również weryfikacja stosunków prawnych pomiędzy operatorem systemu dystrybucyjnego albo przesyłowego a sprzedawcą zobowiązanym. Na operatorach systemów ciąży obowiązek zawarcia lub odpowiedniego zmodyfikowania treści dotychczasowej umowy zawartej z przedsiębiorcą energetycznym, który otrzymał status sprzedawcy zobowiązanego.

Opisywana decyzja administracyjna, poprzez wskazanie adresata nakazu zawarcia umów sprzedaży energii ze źródeł niekonwencjonalnych, konkretyzuje podmiot, który na danym obszarze będzie biernie czekać w warunkach przymusu kontraktowania na zawarcie umowy. Samo jednak wybranie sprzedawcy zobowiązanego nie jest wyłączną przesłanką, która pozwoli na późniejsze wyegzekwowanie tego obowiązku. Sprzedawca zobowiązany będzie mieć obowiązek nabywania jedynie energii z odnawialnych źródeł, która została już wprowadzona do sieci dystrybucyjnej. Zgodnie z art. 41 ust. 4 uoże, obowiązek zakupu energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii powstaje od pierwszego dnia wprowadzenia tej energii do sieci dystrybucyjnej i trwa przez kolejnych 15 lat, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2035 r. Okres ten jest liczony od dnia wytworzenia po raz pierwszy energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w przypadku podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej oraz od dnia wytworzenia po raz pierwszy energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii potwierdzonego wydanym świadectwem pochodzenia, gdy beneficjentem będzie przedsiębiorca. Jednakże obowiązek zakupu, jak i termin jego wykupu, będzie różny w zależności od kategorii beneficjenta⁷⁰. Prawidłowe wykonanie nałożonego na sprzedawcę zobowiązanego obowiązku nastąpi, gdy przedsiębiorstwo energetyczne zakupi całą oferowaną mu ilość energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii, przyłączonych do sieci przesyłowej lub dystrybucyjnej elektroenergetycznej znajdującej się na terenie obejmującym obszar działania tego sprzedawcy⁷¹.

⁷⁰ Zob. art. 41 ust. 4–6 uoże.

⁷¹ § 15 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 18 października 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw

Na sprzedawcy z urzędu oraz sprzedawcy zobowiązanym będzie ciążyć obowiązek kontraktowania z podmiotami wskazanymi w obu regulacjach prawnych. Cel i funkcja tych decyzji administracyjnych są jasne. Przede wszystkim następuje zindywidualizowanie podmiotu, który jest adresatem przymusu kontraktowania. Wpływ tych decyzji na nawiązywany stosunek prawny będzie jednak wyłącznie pośredni. Natomiast w świetle samej konstrukcji przymusu kontraktowania wydana decyzja będzie nieodzownym elementem, który nadaje temu obowiązкови wiążący i definitywny charakter. Warte uwagi jest to, że obowiązek zawarcia umowy będzie ciążyć wyłącznie na tym kwalifikowanym podmiocie, który od tej pory będzie oczekiwać ofert nawiązania odpowiednich stosunków prawnych. Żaden z przepisów Prawa energetycznego oraz ustawy o odnawialnych źródłach energii nie nakłada na sprzedawcę z urzędu oraz sprzedawcę zobowiązanego obowiązku aktywnego działania na rynku energetycznym. Omawiane decyzje wzmacniają jednak pozycję beneficjentów tych regulacji, ponieważ omawiany status przedsiębiorstwa energetycznego gwarantuje skuteczność realizacji zgłaszanych ofert, gdy odpowiadają one wymogom stawianym przez prawo⁷². Na tej podstawie można wysnuć wniosek, że przedsiębiorstwo energetyczne nie będzie związane ofertami niespełniającymi wymagań ustawowych. Nie można wówczas postawić takiemu przedsiębiorcy zarzutu nieuczynienia zadość swoim obowiązkom.

Dla stosunków cywilnoprawnych decyzja o wyznaczeniu sprzedawcy z urzędu i sprzedawcy zobowiązanego ma jedynie dopełniające znaczenie. Wyznaczanie tych sprzedawców zapewni zawsze występowanie drugiej strony stosunku prawnego sprzedaży energii elektrycznej. Z punktu widzenia prawa cywilnego nie można także nazwać tych decyzji zdarzeniami inicjującymi stosunki prywatnoprawne, przez co nie będą nawet rozważane jako zdarzenie prawne na gruncie prawa cywilnego, z którym normy prawa cywilnego łączą określone skutki w postaci powstania, zmiany lub uchylecia określonego stosunku prawnego. Jednak taki charakter tych decyzji dla obrotu cywilnoprawnego energią elektryczną zapewnia możliwość nieustannego zawierania umów sprzedaży energii. Na podstawie omawianych decyzji przedsiębiorstwo energetyczne nie będzie mogło odmówić przyjęcia złożonej oferty. Jednak w żadnym przypadku nie można utożsamiać tej decyzji z *conditio iuris* zawieranych umów sprzedaży, ponieważ nie stanowi ona podstawy dopuszczalności zawierania umów tego typu. Podobna regulacja pojawia się na kanwie prawa telekomunikacyjnego,

pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej, zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz obowiązku potwierdzania danych dotyczących ilości energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnym źródle energii (Dz.U. z 2012 r., poz. 1229).

⁷² Np. zgodnie z treścią art. 41 ust. 8 uoże cena zakupu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych musi wynosić 100% średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym w poprzednim kwartale ogłoszonej przez Prezesa URE.

gdzie Prezes UKE w drodze decyzji administracyjnej wyznacza przedsiębiorcę telekomunikacyjnego, który zobowiązany jest do świadczenia usługi powszechnej. Przedsiębiorca wyznaczony nie może odmówić zawarcia umowy o świadczenie tej usługi, jeżeli użytkownik końcowy spełni warunki wynikające z regulaminu świadczenia usługi⁷³.

3. Znaczenie orzeczeń Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów dla czynności prawnych dotyczących energii elektrycznej

Możliwość sądowej weryfikacji prawidłowości wydania decyzji administracyjnej na podstawie art. 8 Pr. ener. zwięźczonej orzeczeniem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rodzi pytanie o jego wpływ na stosunki prawne, których przedmiotem jest dostarczanie i zbywanie energii elektrycznej. Opisywany problem przybiera na sile, ponieważ skutki orzeczeń SOKiK wykraczają poza ramy wyznaczone przez art. 64 k.c. oraz art. 1047 k.p.c. i nie zastępują jedynie pewnego elementu konstrukcyjnego całego stosunku prawnego⁷⁴. W orzecznictwie SN po podjęciu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967 r., której nadano moc zasady prawnej, utrwaliło się stanowisko o możliwości zastąpienia przez orzeczenie sądu nie tylko oświadczenia woli, ale także, po wystąpieniu pewnych okoliczności, całej umowy⁷⁵. Sąd Najwyższy w tezie drugiej uchwały z 1967 r. odniósł się do powyżej przedstawionego zagadnienia, stwierdzając, że „Prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek strony do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, zastępuje tylko to oświadczenie (art. 64 KC oraz art. 1047 KPC). Jeżeli więc oświadczenie to ma stanowić składnik umowy, jaka ma być zawarta pomiędzy stronami, do zawarcia tej umowy konieczne jest złożenie odpowiedniego oświadczenia woli przez drugą

⁷³ Art. 82 ust. 4 w zw. z art. 86 Pr. tele.

⁷⁴ Więcej na temat wpływu prawomocnych orzeczeń sądowych zastępujących umowę na umowne stosunki prawne zob. S. Słotwiński, *Moc wiążąca prawomocnego orzeczenia zastępującego umowę a stosunki z umów* [w:] *Współczesne problemy postępowania cywilnego. Zbiór studiów*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich, Toruń 2015, s. 259 i n.

⁷⁵ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna z dnia 7 stycznia 1967 r., sygn. III CZP 32/66, Legalis (dalej uchwała z 1967 r.). Stanowisko zostało powtórzone m.in. w: Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2000 r., sygn. I CKN 829/98, Legalis; Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2002 r., sygn. II CKN 1035/00, Legalis; Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2002 r., sygn. II CKN 930/00, Legalis; Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2004 r., sygn. V CK 114/04, Legalis; Postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., sygn. III CSK 37/06, Legalis; Postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2009 r., sygn. II CSK 318/09, Legalis; Postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., sygn. IV CSK 687/13, Legalis.

stronę z zachowaniem wymaganej formy. Nie dotyczy to jednak zawarcia umowy przyrzeczonej w umowie przedwstępnej (art. 390 § 2 KC) oraz wypadków, gdy sąd uwzględnia powództwo o stwierdzenie obowiązku zawarcia umowy całkowicie zgodnie z żądaniem powoda; w takich wypadkach orzeczenie sądu stwierdza zawarcie umowy i zastępuje tę umowę”. Można więc uznać, że w orzecznictwie wytoczenie powództwa w pewnych sytuacjach będzie stanowić wystarczający przejaw woli nawiązania stosunku prawnego o ściśle określonej treści. Warto podkreślić, że jest stwierdzenie zawarte w uzasadnieniu wyroku SN z dnia 3 sierpnia 1991 r., że „o rzeczywistej treści powództwa [...] nie świadczy samo tylko sformułowane żądanie pozwu”, lecz jego cel zmierzający do wydania orzeczenia zastępującego określone oświadczenie woli⁷⁶. W nauce prawa cywilnego oraz postępowania cywilnego w zasadzie aprobuje się konstrukcję Sądu Najwyższego pozwalającą orzeczeniu zastąpić umowę, a więc zastąpić dwa oświadczenia woli⁷⁷. Argumentem przemawiającym za tym stanowiskiem Sądu Najwyższego jest także to, że „byłoby rzeczą wysoce nieracjonalną wymagać od powódki, która przejawiała swoją wolę nabycia własności nieruchomości występując z powództwem [...], składania dodatkowego oświadczenia woli tej samej treści”⁷⁸.

Do podobnego stanowiska zapoczątkowanego uchwałą z 1967 r. – będącego wynikiem analizy i wykładni art. 64 k.c. oraz art. 1047 k.p.c. – prowadzi analiza art. 8 ust. 1 Pr. ener. Oczywiście, rozstrzygnięcie wskazanych sporów następuje poprzez wydanie decyzji administracyjnej, której w literaturze oraz orzecznictwie również przypisano moc zastępowania umowy⁷⁹. Nie można

⁷⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 1991 r., sygn. II CR 63/91, Legalis, za: Z. Radwański [w:] *System...*, dz. cyt., s. 311.

⁷⁷ Tamże; P. Sobolewski [w:] *Kodeks cywilny...*, dz. cyt., s. 683; I. Kunicki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5, red. K. Piasecki, A. Marciniak, Warszawa 2012, s. 1481; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2014, s. 1711.

⁷⁸ Z uzasadnienia powołanego wyżej Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2002 r., za: P. Sobolewski [w:] *Kodeks...*, dz. cyt., s. 683.

⁷⁹ Literatura i orzecznictwo na podstawie art. 8 Pr. ener. wypracowały zgodną koncepcję, w której aby omawiana decyzja mogła spełnić swój cel, a więc ostatecznie rozstrzygnąć spór pomiędzy stronami, musi w sposób całościowy ustalić treść określonego typu umowy i tę umowę zastąpić. Innymi słowy decyzja z art. 8 Pr. ener. stanowi samoistną podstawę ukształtowania stosunku zobowiązanego w zakresie spraw spornych pomiędzy stronami. Zob. A. Walaszek-Pyziół, *Energia...*, dz. cyt., s. 79; A. Walaszek-Pyziół, W. Pyziół, *Obowiązek...*, dz. cyt., s. 10–11; J. Pokrzywniak, *Wokół...*, dz. cyt., s. 12; J. Kędzia [w:] *Prawo energetyczne...*, dz. cyt., s. 551; z najnowszego orzecznictwa zob. powołany wyżej Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2011 r., w którym orzeczono, że „Art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w odniesieniu do określonej w nim kompetencji regulatora dotyczącej rozstrzygnięcia sporu zobowiązaniowego (co do zasady cywilnoprawnego), pomimo abstrakcyjnego i lapidarnego ujęcia jest samoistnym źródłem prawa, co eliminuje potrzebę sięgania do konstrukcji cywilistycznych (art. 64 KC)”.

jednak zapomnieć, że na podstawie art. 30 ust. 2 Pr. ener. od decyzji Prezesa URE służy odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji. Natomiast do tego postępowania stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu w sprawach z zakresu regulacji energetyki (art. 479⁴⁶–479⁵⁶ k.p.c.). W świetle art. 479⁵³ k.p.c., w razie uwzględnienia odwołania, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy. W rezultacie prawomocne orzeczenie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rozstrzygające sprawę z art. 8 Pr. ener. również zastąpi umowę pomiędzy stronami, co spowoduje nawiązanie odpowiednich relacji prawnych. Jednak dla tak nawiązanego stosunku prawnego nie bez znaczenia pozostaje prawomocność zapadłego orzeczenia. Z prawomocności wynika moc wiążąca orzeczenia wobec samych stron, sądów powszechnych, innych organów państwowych i organów administracji publicznej. Moc wiążąca przesądza zaś o imperatywnym charakterze orzeczenia, co gwarantuje funkcję zapewnienia przez orzeczenie ochrony prawnej⁸⁰. Ponadto dzięki tej konstrukcji nikt nie może negować istnienia prawomocnego orzeczenia i jego treści, co ma doniosłe znaczenie dla dopuszczalności ponownej weryfikacji treści orzeczenia przez same strony⁸¹. Zwłaszcza gdy na podstawie art. 316 k.p.c., rozstrzygając sprawę, sąd bierze pod uwagę stan faktyczny oraz stan prawny istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Oznacza to, że orzekając o zawarciu umowy, a tym samym zastępując tę umowę, sąd kieruje się aktualnymi – na moment załatwienia sprawy – realiami gospodarczymi i prawnymi, które nie pozostają bez wpływu na ekonomiczne uzasadnienie nawiązywanego stosunku prawnego. Jak już można zauważyć, w specyficznych warunkach określonych art. 8 Pr. ener. w zw. z art. 30 ust. 2 i 3 Pr. ener. w zw. z art. 479⁵³ k.p.c. orzeczenie sądu nabiera nowego, większego znaczenia niż jedynie merytoryczne zwińczenie postępowania procesowego.

⁸⁰ K. Piasecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, dz. cyt., s. 1248.

⁸¹ Tamże. W literaturze wskazuje się także, że moc wiążącą orzeczenia sądowego wyznacza zakres ustaleń poczynionych w prawomocnie zakończonym postępowaniu, które korzysta z niewzruszalności w innych postępowaniach niezależnie od ich przedmiotu. Zob. P. Grzegorzczak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. II*, red. T. Ereciński, Warszawa 2012, s. 150.

Bibliografia

- Baehr J., *Żeby sprawa była jasna*, „Rzeczpospolita” z 31.03.2000 r.
- Banaszczyk Z. [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 1, red. M. Safjan, Warszawa 2012.
- Borkowski J. [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. B. Adamiak, J. Borkowski, Warszawa 2013.
- Buczkowski S. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, red. Z. Resich [et al.], Warszawa 1972.
- Chalfina R.O., *Akt administracyjny a umowa cywilnoprawna*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1952, nr 4.
- Chłopecki A., *Warunki w rozumieniu art. 89 k.c. a warunki prawne (conditiones iuris)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 7.
- Cisek A., *Decyzja administracyjna jako zdarzenie cywilnoprawne w zakresie gospodarki nieruchomościami stanowiącymi własność jednostek samorządu terytorialnego* [w:] *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina*, red. E. Gniewek, Kraków 2000.
- Czachórski W., *Zarys prawa zobowiązań. Część ogólna*, Warszawa 1963.
- Dawidowicz H., *Obowiązek zawierania umów między jednostkami gospodarki społecznej*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1968, nr 12.
- Dyl M. [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz Online*, red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, 2015.
- Dyl M. [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, R. Hauser, Warszawa 2015.
- Elżanowski F., *Prawnoprocesowa sytuacja przedsiębiorstwa energetycznego w sprawach z zakresu regulacji energetyki*, Warszawa 2015.
- Flaga-Gieruszyńska K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2014.
- Górska M.E., Krzywicki T., *Wspieranie odnawialnych źródeł energii w Polsce* [w:] *Współczesne problemy prawa energetycznego*, red. M. Wierzbowski, R. Stankiewicz, Warszawa 2010.
- Gronowski S., *Wzrasta znaczenie umów*, „Rzeczpospolita” z 3.09.1998 r.
- Grykiel J., Lemkowski M., *Czynności prawne. Komentarz do art. 56–81 KC*, Warszawa 2010.
- Grzegorzczak P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, red. T. Ereciński, Warszawa 2012.
- Grzybowski S. [w:] *System Prawa Cywilnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. III, cz. 1, red. W. Czachórski, Wrocław 1981.
- Grzybowski S., *Akt administracyjny jako źródło stosunków obligacyjnych (uwagi na tle art. 397–404 k.c.)*, „Państwo i Prawo” 1966, z. 9.

- Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.), *System prawa administracyjnego. Tom 5. Prawne formy działania administracji publicznej*, Warszawa 2013.
- Kasprzyk B., *Granice ingerencji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w treść stosunków cywilnoprawnych w sferze energetyki*, „Biuletyn URE” 2014, nr 1(87).
- Kędzia J. [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. M. Swora, Z. Muras, Warszawa 2010.
- Kędziora R., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2014.
- Kolańczyk K., *Prawo rzymskie*, Warszawa 2001.
- Kunicki A., *Charakter prawny decyzji administracyjnej jako przesłanki aktu cywilnoprawnego ze szczególnym uwzględnieniem patentu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej” 1973, nr 1.
- Kunicki I. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 5*, red. K. Piasecki, A. Marciniak, Warszawa 2012.
- Litwin J., *Z problematyki styku prawa cywilnego z administracyjnym*, „Państwo i Prawo” 1965, z. 4.
- Łętowska E., Osajda K. [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna, t. 5*, red. E. Łętowska, Warszawa 2013.
- Pokrzywniak J., *Wokół rozstrzygania przez Prezesa URE spraw spornych dotyczących odmowy zawarcia umowy*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2009, nr 9.
- Radwański Z. [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna, t. 2*, red. Z. Radwański, Warszawa 2008.
- Radwański Z., *Teoria umów*, Warszawa 1977.
- Rembieliński A. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, t. I*, red. J. Winiarz, Warszawa 1989.
- Rzepka Z., *W sprawie przepisów dotyczących obowiązku zawierania umów między jednostkami gospodarki społecznej*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1968, nr 12.
- Słotwiński S., *Moc wiążąca prawomocnego orzeczenia zastępującego umowę a stosunki z umów* [w:] *Współczesne problemy postępowania cywilnego. Zbiór studiów*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich, Toruń 2015.
- Słotwiński S., *Status prawny energii elektrycznej jako wyznacznik stosunków umownych w polskim prawie prywatnym*, Warszawa 2017.
- Smyczyński T., *Skutki cywilnoprawne aktu administracyjnego*, „Nowe Prawo” 1971, nr 1.
- Sobolewski P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, t. I*, red. K. Osajda, Warszawa 2013.
- Szafarz P., *Odpadnięcie podstawy prawnej w kontekście reguły kauzalności*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1996, nr 4.
- Trojanek J., *Wpływ decyzji administracyjnej na stosunki cywilnoprawne w obrocie społecznym* [w:] *Instytucje prawne w gospodarce narodowej*, red. L. Bar, Wrocław [etc.] 1981.

- Walaszek-Pyziół A., *Energia i prawo*, Warszawa 2002.
- Walaszek-Pyziół A., Pyziół W., *Obowiązek zawarcia umowy o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej – węzłowe zagadnienia prawne*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2006, nr 12.
- Wiśniewski T., *O aktualności koncepcji bezwzględnej nieważności niektórych decyzji administracyjnych*, „Przegląd Sądowy” 2002, nr 6.
- Włodyka S., *Źródła obowiązku zawarcia umowy* [w:] *Studia z prawa zobowiązań*, red. Z. Radwański, Warszawa–Poznań 1979.
- Zaradkiewicz K., *Numerus apertus abstrakcyjnych czynności prawnych w polskim prawie cywilnym?*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1999, z. 2.
- Ziemianin B., Kuniewicz Z., *Prawo cywilne. Część ogólna*, Poznań 2007.

STRESZCZENIE

W doktrynie prawa cywilnego ustalono katalog źródeł stosunków zobowiązaniowych. Za źródło takich stosunków uważa się każde zdarzenie, w tym także akt administracyjny i orzeczenie sądu dotyczące umowy sprzedaży energii elektrycznej. Współcześnie specyfika niektórych rynków – najlepszym tego przykładem jest rynek energetyczny – nadaje temu zdarzeniu prawnemu nowe znaczenie dla prawa cywilnego. Głównie dlatego, że decyzje administracyjne są w prawie energetycznym wydawane nie po to, aby zmanifestować imperium państwa, ale właśnie po to, aby odgórnie wspomóc powoli torujące sobie drogę procesy charakterystyczne dla gospodarki wolnorynkowej. Zaznaczenia wymaga, że akt administracyjny, pomimo wpływania na stosunki cywilnoprawne, nie utracił waloru administracyjnoprawnego. Wskazana konstatacja jest o tyle istotna, że decyzja administracyjna oddziałująca na stosunki prywatnoprawne ma podwójny charakter. Po pierwsze, nadal pozostaje instytucją prawa administracyjnego, które jest wyłącznie właściwe do oceny legalności zastosowania takiego aktu, jego treści oraz relacji pomiędzy organem wydającym a adresatem tego aktu. Po drugie, stanowi zdarzenie prawne, z którym prawo cywilne będzie wiązać wystąpienie określonych skutków, i właśnie w tym zakresie akt administracyjny podlega regulacji cywilnoprawnej. Jednak wskazana kwalifikacja nie może nastąpić w pełnym zakresie, ponieważ przepisy prawa cywilnego pozwalają na dysponowanie nawiązanym stosunkiem poprzez zmianę wierzyciela lub dłużnika, a także na ingerencję w samą treść zobowiązania, co sprzeciwiałoby się naturze obowiązków administracyjnoprawnych. Podjęte w publikacji rozważania prowadzą do następujących wniosków: strony stosunku prawnego nawiązanego na podstawie aktu administracyjnego nie mogą korzystać z tych typowych rozwiązań dla prawa cywilnego, a tym samym nie mogą swobodnie dysponować tym stosunkiem prawnym. Obecnie nie ma regulacji, która stanowiłaby swoisty rodzaj pomostu pomiędzy naturą administracyjnoprawną decyzji administracyjnej oraz jej wpływem na stosunki prywatnoprawne. Ponadto analiza przepisów Prawa energetycznego oraz ustawy o odnawialnych źródłach energii daje przykład dwóch rodzajów decyzji administracyjnych, które w sposób bezpośredni lub pośredni wpływają na stosunki cywilnoprawne – po pierwsze, bezpośrednio kreujących dane relacje prawne w zastępstwie umowy, po drugie, pośrednio wpływających na realizację przymusu kontraktowania *ex lege*.

Słowa kluczowe

ostateczna decyzja administracyjna, prawomocne orzeczenie sądowe, obrót energią elektryczną

SUMMARY

The occurrence of final administrative decisions or final judicial decisions for established civil law relations in the field of electricity trading

The doctrine of civil law establishes a catalog of sources of contractual relations. The source of such relationships is any event, including the administrative decision and the court's decision regarding the contract for the sale of electricity. Nowadays the specificity of some markets – the best example of this is the energy market – gives this legal event a new meaning for civil law. Mainly because administrative decisions are issued in energy law not in order to manifest the state empire, but precisely in order to help the processes characteristic of the free market economy. The selection requires that the administrative act, despite influencing civil law relations, did not lose its administrative and legal value. The indicated observation is significant because the administrative decision affecting private law relations has a dual character. First of all, it still remains an institution of administrative law which is solely competent to assess the lawfulness of the application of such an act, its content and the relationship between the issuing authority and the addressee of that act. Secondly, it is a legal event with which civil law will involve the occurrence of certain consequences, and it is in this respect that the administrative act is subject to civil law regulation. However, the indicated qualification can not take place to the full extent, because the civil law provisions allow for having a relationship established by changing the creditor or debtor, as well as interference in the very content of the commitment, which would be contrary to the nature of administrative obligations. The considerations in the publication lead to the following conclusions. The parties to a legal relationship established on the basis of an administrative act can not use these typical solutions for civil law, and thus can not freely dispose of this legal relationship. Currently, there is no regulation that would constitute a kind of a bridge between the administrative nature of the administrative decision and its impact on private law relations. In addition, the analysis of the Energy Law and the Renewable Energy Act provides an example of two types of administrative decisions that directly or indirectly affect civil law relations. First of all, directly creating legal relations in place of the contract. Secondly, indirectly affecting the implementation of the compulsion of contracting *ex lege*.

Keywords

final administrative decisions, final judicial decisions, electricity trading